

# RIKSDAGENS PROTOKOLL

---

1895. Första Kammaren. N:o 18.

---

Lördagen den 30 mars, f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

---

Upplästes ett inkommet läkarebetyg, så lydande:

Ledamoten af Riksdagens Första Kammare *C. Treffenberg*, som lider af katarr i de öfre luftvägarne, bör af denna anledning en kortare tid afhålla sig från riksdagsarbetet, intygar,  
Stockholm den 29 mars 1895.

*Thorbj. Hwass,*  
Legitimerad läkare.

---

Justerades protokollet för den 23 i denna månad.

---

Herr statsrådet *Gilljam* aflemnade Kongl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående jordafsöndring från indragna militiebostället Gettnabo n:o 1 i Kalmar län;

2:o) angående försäljning af kronan tillhöriga halfva gården n:o 71 med halfva tomten n:o 127 a inom kvarteret Stor- och Vret-roten m. m. i Arboga;

3:o) angående utvidgning af Vexiö hospitals område; och

4:o) om anordnande af bageri och bryggeri vid Vexiö hospital.

---

Anmäldes och bordlades

konstitutionsutskottets memorial och utlåtanden:

n:o 10, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut vid behandling af utskottets utlåtande n:o 4 rörande väckta motioner om ändring af § 52 regeringsformen och § 33 riksdagsordningen;

n:o 11, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af §§ 60, 65 och 75 riksdagsordningen;

n:o 12, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 10, § 20, § 32 mom. 1 och § 33 riksdagsordningen;

n:o 13, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 34 riksdagsordningen; och

n:o 14, i anledning af väckt motion om ändring af § 37 mom. 1 och § 45 riksdagsordningen;

statsutskottets utlåtanden:

n:o 45, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående lindring i villkoren för ett åt Hjelmarens och Qvismarens sjösänkningsbolag af staten beviljadt lån å 2,000,000 kronor; och

n:o 46, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående anslag för anläggning af en bibana från norra stambanan vid Vännäs till Umeå och vidare till Storsandskär; äfvensom

sammansatta banko- och lagutskottets utlåtande n:o 2, med anledning af väckt motion om skrivelse till Kongl. Maj:t med anhållan om utredning, huruvida ej det verkliga värdet å rikets silfverskiljemynt borde bringas i riktigare öfverensstämmelse med dess namnvärde.

---

Föredrogs, men bordlades å nyo på flera ledamöters begäran, konstitutionsutskottets under gårdagen bordlagda utlåtanden n:is 6—9 och lagutskottets samma dag bordlagda utlåtande n:o 26.

---

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 27 och 29 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 9, angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet.

*Punkten 1.*

Utskottets hemställan bifölls.

*Punkten 2.*

*Lönereglering  
för konsistorie-  
notarierna  
m. m.*

Herr Billing: Här föreligga vid utskottets förslag en reservation af de flesta förstakammarledamöterna i statsutskottet och en reservation af herr Tamm. Skilnaden emellan de elfvas reservation och Kongl. Maj:ts förslag är endast, så vidt jag förstår, af formel betydelse. Reservanterna uttrycka ännu tydligare hvad som varit meningen i Kongl. Maj:ts förslag, att konsistorienotarierna vid organisation af domkapitlen skulle vara skyldiga att underkasta sig äfven sådana förändringar, som kunde följa deraf, att de skulle få en annan tiensteställning än hittills. Skilnaden emellan herr Tamms reservation och den kongl. propositionen eller de elfvas reservation, hvilka båda sistnämnda jag låter här sammanfalla, är den, att herr Tamm föreslår, att Kongl. Maj:ts framställning skulle bifallas med den förändring, att pensionsrätten nu icke skulle beviljas åt konsistorienotarierna. En hvar ser lätt, att denna sista reservation icke har framkommit af ovillighet emot Kongl. Maj:ts proposition, utan i stället afsett att, om man icke kunde åstadkomma bifall till denna, man dock måtte taga ett väsentligt steg till förbättring af för handen varande missförhållanden.

Jag skall därför icke i mitt yttrande vända mig emot denna reservation, utan allt hvad jag kommer att säga har sin giltighet i afseende å både Kongl. Maj:ts proposition, de elfvas reservation och herr Tamms reservation.

Först ber jag att få fästa kammarens uppmärksamhet på dessa embetsverk, som här äro i fråga: domkapitlen och Stockholms stads konsistorium. Dessa embetsverks arbete och verksamhetsområde hafva under senare tider i hög grad utvidgats, framför allt derigenom, att de allmänna läroverken och folkskolorna höra under domkapitlens vård. Och allt hvad dit hörer, det veta vi, har tagit mycket större former under de senare årtiondena, än man förr kunde ana. Följden häraf har blifvit, att arbetet för konsistorienotarierna äfven har blifvit icke blott kvantitativt utan också kvalitativt större, så att på en konsistorienotarie måste nu ställas mycket höga kraf. Å ena sidan är domkapitlet en domstol, som fäller utslag i allehanda ärenden, och en konsistorienotarie behöfver därför hafva icke så ringa juridiska insigter. Vidare behöfver han hafva insigt i det kyrkliga livets vexlande förhållanden. Han måste känna till folkskolan och dess behof och de frågor, som röra sig omkring henne. Han måste också vara inne i de allmänna läroverkens arbeten. Jag vill tillägga, att han har en stor penningförvaltning sig anförtrodd. Bortåt  $3\frac{1}{4}$  millioner kronor i fonder förvaltas af domkapitlen — och då i första hand af konsistorienotarierna — och 4 millioner kronor i utbetalningar förmedlas genom dessa tjenstemän. När så stora kraf ställas på konsistorienotarierna, kan och bör man icke då tilldela dem en lön, som i någon mån svarar mot de kompetensfordringar, som ställas på dem? Det förslag Kongl. Maj:t framställt

*Lönereglering för konsistorie-notarierna m. m.* (Forts.) är utan tvifvel af den beskaffenhet, att i afseende på de föreslagna lönebeloppen icke någon väsentlig anmärkning kan eller bör göras, såsom vore de för höga, hvarför icke heller utskottet emot Kongl. Maj:ts förslag i detta afseende gjort någon erinran.

Nu har under en lång tid behovet af en reglering af de ekonomiska förhållanden, under hvilka domkapitlen arbeta, gjort sig mer och mer kämbart. Till Kongl. Maj:t hafva inkommit petitioner från tjänstemän i dessa embetsverk, kyrkomötet har ingått med liknande framställningar och nu föreligger här från Kongl. Maj:t, efter en mycket noggrann och allsidig utredning af statskontoret, ett förslag till definitiv lönereglering.

För nästan alla embetsverk och deras tjänstemän har lönereglering på senare tider blifvit verkställd, och man har frångått den principen för tjänstemäns aflöning — sportelprincipen —, som förr gjorde sig gällande, men som ingalunda lände till embetenas önskvärda förvaltning eller till tjänstemännens bästa. Endast i fråga om domkapitlen qvarstår hvad som på andra områden i embetsmannaverlden blifvit utdömdt, hvad som man under inga vilkor skulle vilja vara med om på något annat område.

Men flertalet inom statsutskottet, d. v. s. Andra Kammarens ledamöter, har yrkat afslag å Kongl. Maj:ts hemställan. Jag ber att få fästa kammarens uppmärksamhet derpå, att för detta afslag har utskottet icke anført mera än ett enda skäl, nemligen det, att man icke borde verkställa en lönereglering härvidlag utan i samband med en omorganisation af domkapitlen. Jag anhåller att ett ögonblick få franska detta afslagsskäl, det enda, som anförts.

Till en början ber jag få fästa uppmärksamheten derpå, att skäl att afslå en lönereglering, därför att embetsverket bör omorganiseras och omregleras, kan vara för handen, såvidt det är fråga om att reglera lönerna för detta embetsverks ledamöter, men här är icke fråga derom. Här är icke fråga om att bestämma ett enda öres lön eller arfvode åt ledamöterna i domkapitlet, utan endast att bestämma aflöning för sekreteraren uti detta embetsverk. Huru man än må omorganisera domkapitlen, alldeles visst är, att aldrig kunna de omorganiseras så, att icke vid dem måste finnas en sekreterare eller notarie och en amanuens. Många förslag om omorganisation af domkapitlen hafva framkommit, men intet enda af alla dessa förslag har gått ut på att inskränka konsistorienotariernas göromål eller kompetens, utan i stället hafva de gått ut på att öka dessa. Och det finnes icke den ringaste anledning antaga, att vid en omorganisation konsistorienotariernas arbete skulle komma att kräva en mindre aflöning än den nu föreslagna, utan snarare att man i stället möjligtvis kunde komma att framställa högre aflöningskraft. Till det vid Kongl. Maj:ts proposition år 1893 rörande lag om stiftsstyrelser fogade statsrådsprotokoll anförde också departementschefen resonnementsvis, hvilka lönebelopp man kunde och borde tänka sig

för stiftets sekreterare. De lönebelopp, som i berörda proposition förespeglades, voro väsentligen högre än de, som nu föreslås.

Af hvad jag nu sagt tror jag framgår, med ovedersäglig visshet — och ingen har kunnat på minsta sätt vederlägga denna framställning — att det skäl, som här är anfördt, att en omorganisation af domkapitlen skulle möjligtvis förringa anspråken i afseende på löneförhållandena för konsistorienotarierna, saknar all grund.

Möjligen kunde man tillmäta utskottets förslag en, så att säga, politisk betydelse, om nemligen meningen skulle vara att, genom att vägra en löneroglering, framtvinga en omorganisation af domkapitlen, som man annars icke kunde hoppas på att erhålla. Jag ber dock, gent emot detta, få påpeka först och främst, att det väl kan sättas i fråga, huruvida det är riktigt att använda ett sådant politiskt tvångsmedel till nackdel för en del tjänstemän, som i afgörandet af de politiska frågorna icke hafva någon röst eller stämman. Kan det vara rättvist att behålla alla tjänstemän i domkapitlen under förhatliga löneförhållanden, därför att möjligen en tvist kan vara emellan olika magter om huru domkapitlen böra organiseras?

Vidare ber jag få tillägga, att, så vidt jag vet, det icke har varit någon starkare motsats mellan de olika bestämmande magterna angående domkapitlens omorganisation. Det enda förslag, som framkommit från Riksdagens sida, särskildt från Andra Kammaren, allt intill 1893, var det att konsistorienotarierna skulle vara jurister. Till detta Andra Kammarens förslag tog kyrkolagskomitén hänsigt och föreslog, att stiftssekreteraren skulle vara jurist. Kongl. Maj:t upptog detta, det enda som Andra Kammaren dittills hade begärt, och framlade förslag härom, hvilket förslag godkändes af Första Kammaren och kyrkomötet, men afslogs af Andra Kammaren — fastän förslaget innehöll den enda bestämmelse, som kammaren hade begärt.

Då uppkastades en annan tanke — jag vill knappt kalla det för en tanke, ty det var verkligen icke något genomtänkt — utan en liten fantasi. I en motion om att på ett eller annat sätt lekmannelementet skulle representeras i domkapitlen i en annan form än hittills. Jag ber att i parentes få säga, att i tio domkapitel representeras lekmannelementet af fyra, fem à sex personer och det presterliga af två. Man kan väl då icke klaga öfver, att det icke finnes lekmän i domkapitlen. Men det enda sätt, hvilket både i diskussioner och i motioner i Andra Kammaren autydt för att få dessa lekmän in i domkapitlen, var så beskaffadt, att en hvar, som granskar det, skall, utan att han behöfver hafva någon principiel anmärkning emot detsamma, finna, att det i utförandet är alldeles opraktiskt och ogenomförbart.

Jag tror mig nu hafva visat, att de skäl, som utskottet anfördt emot Kongl. Maj:ts framställning, sakna all både ekonomisk och politisk grund. Jag skall nu be att få anföra några af de positiva skäl, som tala för Kongl. Maj:ts förslag.

*Löneroglering  
för konsistorie-  
notarierna  
m. m.  
(Forts.)*

Lönereglering  
för konsistorie-  
notarierna  
m. m.  
(Forts.)

Jag ber då att på fästa kammarens synnerliga uppmärksamhet derpå, att statsutskottet, d. v. s. Andra Kammarens ledamöter i statsutskottet, i sitt utlåtande uttryckligen och utan inskränkning säga, att de nuvarande aflöningsförhållandena för domkapitlens tjänstemän äro *olämpliga och otidsenliga*. Jag ber att få fråga: huru olämpliga och otidsenliga måste de vara, när dessa statsutskottets ledamöter, som vilja afslå Kongl. Maj:ts förslag, dock säga, att dessa löner äro olämpliga och otidsenliga? Om det hade kunnat finnas en enda undanflykt från att medgifva detta, tro icke herrarne, att man begagnat denna undanflykt? Men nu kan man icke komma ifrån, utan måste säga, att dessa löner äro olämpliga och otidsenliga. Jag upprepar: huru olämpliga och otidsenliga tro herrarne då att de måste vara?

Vidare ber jag få fästa uppmärksamheten på hvad Kongl. Maj:t sagt. Kongl. Maj:t har sagt, att denna reglering är nödvändig. Kongl. Maj:t har sagt, att de nuvarande löneförhållandena vid domkapitlen äro utdömda på andra områden, och Kongl. Maj:t har sagt, att de äro staten ovärdiga och kunna på intet sätt försvaras. Tro herrarne icke då, att det är ådagalagdt, att de äro orimliga? För att nu herrarne dock icke skola lita på Andra Kammarens ledamöter och icke obetingadt lita på Kongl. Maj:t, utan herrarne sjelfva skola få pröfva saken, skall jag be att få relatera något litet ur Kongl. Maj:ts proposition eller ur verkligheten.

Till domkapitlens tjänstemän utgå i statsanslag sammanlagdt 25,000 kronor. Det finnes nu 13 domkapitel med 26 tjänstemän, och då finner man, att dessa 25,000 kronor icke kunna räcka till. Hvarifrån komma då de öfriga nödvändiga lönemedlen? Jag skall nämna endast de mest betydande. De äro provisioner och lösen för expeditioner. Låtom oss nu först tänka på lösen af expeditioner. Jag ber herrarne höra på, ty herrarne tro det icke, om herrarne icke höra det riktigt, så genom-orimligt är det. Om en prest utnämnes till kyrkoherde i ett regalt pastorat, betalar han i fullmagtslösen 2 procent, men om en kyrkoherde utnämnes af domkapitlet, betalar han 6 procent af lönen i fullmagtslösen. Detsamma gäller om komministrarne. Äfven elementarlärarne, som få sin fullmägt af domkapitlen, betala, för att aflöna statens tjänstemän, 6 procent af sin årslön — alla innan de ens få årslön, under det deras gelikar och deras i bättre vilkor ställda gelikar betala endast 2 procent i stämpelafgift. — Jag vill fråga: är detta rimligt? Bör ett sådant förhållande fasthållas en enda dag längre? Hafva vi icke här ett exempel på hvad vi fördöma hårdt på andra håll: att staten låter andra betala sina tjänstemän. Helt enkelt är det så, att staten låter de sämst aflönade prestmännen och elementarlärarne aflöna sina tjänstemän. Huru skall väl detta kännas af dem, som betala dessa aflöningar? De kunna icke undgå att känna det såsom ett prejeri, ty sådant är det verkliga.

Vidare hafva konsistorietjänstemännen provisioner på uppörd.

Om en del af sådana provisioner är icke så mycket att säga. Jag skall taga de orimligaste.

Herrarne veta, att det i våra kyrkor upptages kollekt för välgörande ändamål. Utaf dessa kollekt låter staten taga 6 procent till aflöning af domkapitlens tjänstemän. Man tager alltså 6 procent af hvad välvilliga medmenniskor sammanskjutit till välgörande ändamål för att dermed aflöna statens tjänstemän. Är det moraliskt rätt? Jag såg här om dagen redogörelsen för en kollekt, der provisionen till konsistorienotarien gick till 102 kronor. När jag nu vet, att i denna kollekt säkerligen flertalet icke lagt mer, snarare mindre än 10 öre, ty man lägger icke mera i allmänhet, så har staten bestämt lönen åt konsistorienotarien så, att han i detta fall tog 1,000 välvilliga människors bidrag. Är det moraliskt rätt och kan någon försvara det? Nej, det är ingen, som kan försvara det! Och slutligen ännu ett exempel. För att aflöna statens tjänstemän upptages kollekt till dem i kyrkorna. Man går omkring med häfven i kyrkbänkarne för att taga upp aflöning till konsistorienotarierna, till statens tjänstemän. Är detta staten värdigt?

Jag tror, att jag har anfört tillräckliga skäl för att Första Kammaren, som jag hoppas, enhälligt skall finna, att hvad som nu är icke bör längre vara.

I sak har jag icke något annat yrkande än bifall till de elfvas reservation, men då jag anser, att i formelt hänseende någon vinst skulle göras, om den kläm, som reservanterna här framlagt, blefve sammandragen och förkortad, skall jag anhålla att få yrka: att Riksdagen, med godkännande af hvad Kongl. Maj:ts föreslagit såväl i afseende å aflöningssättet för konsistorienotarierna under derför uppställda vilkor som ock beträffande arfvoden åt konsistorieamanuenserna, extra biträden och vaktbetjening vid domkapitlen samt skrifmaterialier och expenser för dessa myndigheter äfvensom ersättning för semestervikariat och i enlighet med Kongl. Maj:ts framställning, måtte höja det under åttonde hufvudtitelns anslagsrubrik »domkapitlens expeditioner» uppförda anslag med 69,409 kronor eller till 94,409 kronor, samt att det nu under titel »indelning och dermed jemförlig anvisning, på förslag, ersättningar» under nyssnämnda anslagsrubrik upptagna anslag må från riksstaten uteslutas.

Jag anhåller, herr talman, om proposition på detta mitt förslag.

Herr Rodhe: Den, som med uppmärksamhet och något intresse för saken tagit del af det föreliggande betänkandet, kan säkerligen icke undgå att både förvånas öfver och beklaga det slut, hvartill utskottet kommit. Att en förändring med afseende på domkapitels-expeditionernas underhåll och deras tjänstemäns aflöning är i hög grad önskvärd och behöflig, för att icke säga nödvändig, har dock i den synnerligen klara och fullständiga motiveringen till Kongl. Maj:ts proposition blifvit med, såsom mig synes, så öfvertygande och bindande skäl bevisadt, att man haft anledning vänta, att utskottet

*Lönereglering  
för konsistorie-  
notarierna  
m. m.  
(Forts.)*

*Lönereglering  
för konsistorie-  
notarierna  
m. m.  
(Forts.)*

enhålligt tillstyrkt propositionen. Utskottet har också icke kunnat jäfva dessa skäl, utan medgifvit, att aflöningen för domkapitlens tjänstemän är olämplig och otidsenlig. Ja, man kan väl säga, att genom det sätt, hvarpå denna aflöning är ordnad, kränkes både rätt och billighet såväl som statens värdighet. Det kan icke vara rätt att, såsom den föregående talaren derom erinrade, bidrag till denna aflöning hemtas ur insamlingar för välgörande ändamål eller derigenom att en skatt lägges på vissa och dertill de sämst aflönade ecklesiastika embetsmännen. Det kan icke vara billigt, att presterskapet nödgas genom enskilda sammanskott bidraga till aflöningen af en statens tjänsteman. Det kan icke vara förenligt med statens värdighet, att den sålunda åt den enskilda barmhertigheten prisgifver en sin embetsman och att den icke lemna tillräckligt underhåll åt en institution, af hvilken den dock fordrar ett fortfarande arbete. Och det är icke ett ringa arbete som fordras af tjänstemännen vid dessa institutioner. Konsistorienotarien vid det domkapitel, hvilket jag tillhör, har i regel 8 à 10 timmars dagligt arbete, och dertill ett mycket ansvarsfullt arbete, då han t. ex. har att förvalta fonder, uppgående till mer än 260,000 kr., och förmedla utbetalningar, uppgående till nära  $\frac{1}{2}$  million. Att hafva ett så drygt och tillika ett så ansvarsfullt arbete och icke kunna påräkna en säker, icke vexlande årsinkomst, måste ju kännas påkostande. Det sist församlade allmänna prestmötet i Göteborg beslöt, att, för höjande af lönen åt konsistorienotarien derstädes, en uttaxering skulle ske på presterskapet till olika belopp, beroende på de innehafvande lägenheternas olika storlek. Jag vill minnas, att kyrkoherdar i 1:sta klassens pastorat betala 10 kr., i 2:dra klassens 7 och i 3:dje klassens 5 kronor. Huruvida ett sådant beslut kommer att fattas vid nästa prestmöte, låter sig icke med någon grad af visshet förutsägas. Skulle ett sådant beslut icke fattas, kommer konsistorienotarien att gå miste om en högst betydlig del af sina löneinkomster. Härtill kommer, att om enskilda prester vägra att lemna det af prestmötet beslutade bidraget, kan detta icke på laglig väg indrivas, utan notarien måste tåligt finna sig uti att se sig beröfvad en del af den påräknade inkomsten.

Man kan väl fråga: på hvilket annat område behandlar staten sina tjänstemän på detta sätt? Måste man icke medgifva, att det är en enkel akt af rättvisa, som begäres af Kongl. Maj:t, då anslag äskas för dessa tjänstemäns aflöning. Och detsamma kan sägas med afseende på domkapitelsexpeditionernas underhåll. Man har svårt att inse det förnuftiga i detta, att icke ett tillräckligt årligt anslag beviljas åt dessa institutioner. Äfven om staten ersätter de brister, som årligen uppkomma — hvilket dock hittills icke varit fallet med afseende på Göteborgs domkapitel, enär Kongl. Maj:t här låtit en för biskopshusets vård och underhåll afsedd kassa under en lång följd af år betäcka den årliga bristen —, men äfven om staten ersätter dessa brister, är det ju som sagdt, alldeles orimligt att bevilja årlig-



gen ett underhåll, hvars otillräcklighet på förhand inses, för att sedan efteråt betala uppkommande brist.

Utskottet har emellertid afstyrkt Kongl. Maj:ts proposition, det har icke utaf de af detsamma godkända premisserna dragit den slutsats, man kunde hafva väntat, och detta beroende derpå, att det inskjutit en mellansats, som skulle förtaga verkan af dessa premisser, nemligen den satsen, att en omorganisation af domkapiteln är väntad. Ja, om nu denna omorganisation kunde vara att vänta inom den närmaste framtiden, skulle man kunna tåla sig med de närvarande förhållandena så länge. Men jag undrar, om de medlemmar af utskottet, som afstyrkt Kongl. Maj:ts proposition, verkligen sjelfva trott på möjligheten af en snar lösning af denna organisationsfråga. Man har sålunda velat för en lång tid fastslå nämnda oeffterrätlighetstillstånd och man vill låta allt framgent enskilde tjänstemän lida för bristerna i en institutions organisation. Männe icke ett sådant förfarande är egnadt att försvaga tron på rättfärdighetens magt inom det offentliga lifvet? Och för öfrigt, såsom den siste talaren nämnde, omorganisationen af domkapiteln hindras ju icke i ringaste mån genom ett antagande af Kongl. Maj:ts förslag. Den ena frågan kan lösas fullkomligt oberoende af den andra.

På grund af dessa skäl beder äfven jag, herr talman, att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition i den form den föregående talaren föreslagit.

Herr Säve: Efter den utförliga utredning, som denna fråga erhållit i statsregleringspropositionen och efter de noggranna upplysningar, som lemnats af de sista ärade talarne i deras anföranden, tager jag för gifvet, att frågans utgång inom denna kammare är afgjord. Jag skulle därför icke hafva besvärat med att begära ordet, så framt jag icke velat hafva till protokollet antecknad, att jag i denna fråga anslutit mig till den kongl. propositionen med den formulering, den fått genom herr Billings sista yrkande.

I likhet med de föregående talarne, anhåller äfven jag att få uttala en reservation mot statsutskottets motivering i afseende å denna fråga. Det förefaller mig högst betänkligt, i fall Riksdagen skulle vilja godkänna denna motivering, ty derigenom råkade Riksdagen riktigt in på den betänkliga väg, som skulle nödgå den att uppskjuta alla lönerogleringsfrågor, ja, alla partiella reformförslag, så vidt de rörde ett embetsverk eller en statsinstitution, beträffande hvilkas reformering en kongl. proposition vore att förvänta. Riksdagen har, noga räknadt, redan börjat beträda denna väg, hvilket skett med afseende å regleringen af elementarlärarnes löner. Detta är, såsom hvar och en inom denna kammare väl inser, en högst betänkelig väg; ty har Riksdagen en gång erkänt billigheten och nödvändigheten af en reglering af lönerna för en viss tjänstemannaklass, så är det naturligtvis icke värdigt att uppskjuta denna regle-

*Löneroglering  
för konsistorie-  
notarierna  
m. m.  
(Forts.)*

Lönereglering  
för konsistorie-  
notarierna  
m. m.  
(Forts.)

ring på grund af ett väntadt större organisationsförslag, hvars lösning ligger i en långt aflägsen framtid.

Hvad nu specielt frågan om domkapitlens omorganisation beträffar, kan man väl betvifla, att det skall lyckas statsmagterna att kunna inom en någorlunda kort tid lösa densamma. När jag för 24 år sedan såsom nyblifven lektor inträdde som ledamot i det domkapitel jag tillhör, stälde jag den frågan till en gammal lektor, huruvida jag icke kunde hysa förhoppning att med domkapitlens inträffande omorganisation blifva befriad från detta värf. Han svarade, att frågan om domkapitlens omorganisation stått på dagordningen så länge han kunde minnas tillbaka, och att han vore öfvertygad, att den skulle komma att stå på dagordningen i hela hans återstående lifstid. Jag börjar nu blifva gammal sjelf, och om någon ung lektor nu gör mig samma fråga, anser jag mig kunna gifva honom samma svar, att frågan om domkapitlens omorganisation stått på dagordningen så länge jag mins tillbaka, och att den kommer att stå der så länge jag lever.

Det är också uppenbart, att frågan om domkapitlens organisation, sådan den nu föreligger, icke snart kan lösas. Beträffande lösningen göra sig nemligen motsatta principer gällande. Å ena sidan sträfvar man att söka stärka det rent presterliga elementet inom domkapitlen och å andra sidan framträder en mera demokratisk rigtning, med yrkandet att lekmanneelementet i så måtto bör stärkas, att församlingarna sjelfva kunna få mera inflytande vid ledamöternas tillsättande. Härtill kommer de rena sparsamhetsvännernas önskan, att den nuvarande organisationen bör bevaras derför att den är så billig. Ja, visst är, att den är billig; det finnes till och med ingen institution, som är så billig som denna. Ordförandens, biskopens, löneinkomster utgå i allmänhet ej direkt från statsverket. Vice ordföranden, domprosten, får sina löneinkomster från det stadspastorat, der han är kyrkoherde. Lektorerna hafva sina aflöningar uppförda på staten för de allmänna läroverken och åtnjuta såsom domkapitelsledamöter ingen aflöning alls. Går jag sedan till tjänstemännen i expeditionen, konsistorienotarierna och konsistorieamanuenserna, hvilka frågan nu närmast rör, så visas af utredningen i statsrådsprotokollet, att icke heller deras inkomster utgå direkt från statsverket; de utgå af provisioner, fullmagtsslösen, kollekter etc., alltså icke direkt från statsverket. Då intressena äro så olika, betviflar jag, att frågan om domkapitlens omorganisation kan lösas inom en nära framtid.

Jag nämnde denna institutions billighet. Den ringa aflöning, statsverket har att utbetala till tjänstemännen vid domkapitlens expeditioner, är dock ingalunda staten värdig. Efter den belysning, denna fråga redan fått, skall jag icke upptaga tiden med att ytterligare söka bevisa detta. Hvad som nu blifvit föreslaget till aflöning för desse tjänstemän synes mig vara temligen väl afvägd. Man kan icke säga, att den föreslagna siffran är för låg, för att ej

vederbörande tjänstemän skola deraf kunna hafva sin bergning, men ej heller att den är för hög, om man fäster afseende på vigten och arten af det arbete, som dessa tjänstemän hafva att utföra. Men i fråga om en post i Kongl. Maj:ts förslag beder jag att få göra en anmärkning, nemligen i fråga om anslaget till vaktbetjeningen. Der fruktar jag, att Kongl. Maj:t i sjelfva verket räknat alldeles för lågt, och det ser också ut, som om departementschefen — hvars yttrande till statsrådsprotokollet finnes refererat på 38 sid. i betänkandet — sjelf fruktat för att den summa han föreslagit till betäckande af arfvodena åt vaktmästarne vore för låg. Statskontoret har satt i fråga, om icke anslaget till konsistorievaktmästarne skulle kunna ställas något lägre, derigenom att till dessa befattningar toges vaktmästare vid de allmänna läroverken. Men med den kännedom jag har om de allmänna läroverken, tror jag, att dessa sistnämnda för vården och skötseln af sina hus och byggnader behöfva använda sina vaktmästares tid uteslutande, så att de icke kunna ställa något af vaktmästarnes tid till domkapitlens disposition. Det har vidare framhållits, att en och annan vaktmästare har fri bostadslägenhet, hvadan totalsiffran för denna post skulle kunna något minskas. Jag betviflar, att detta oftare förekommer, och när det inträffar, torde förhållandet dermed vara detsamma som i Karlstad, nemligen att det allmänna läroverket tills vidare lemnat till konsistorievaktmästarens disposition en liten lägenhet. Det har der så skett under några år, men kan icke alltjemt så fortfara, ty läroverket behöfver ett ökad utrymme för sina samlingar, och en vacker dag återtages denna lägenhet. Detta kan ock inträffa på andra ställen.

På grund af hvad jag haft äran anföra, förordar jag bifall till herr Billings yrkande.

Friherre Klinckowström: Herr talman! Mine herrar! Om jag vore hemfallen åt den s. k. talarefebern, skulle jag bestämt nu lida deraf, när jag nödgas uppträda mot de trenne utmärkte talare, som just haft ordet. Men jag har under min långa riksdagsmannatid hållit omkring 2,000 offentliga tal och inträdde på riksdagsmannabanan för något öfver 50 år sedan, så att kammaren kan vara öfvertygad, att jag skall icke visa någon dylik svaghet.

Hvad beträffar de föregående talarnes långa anföranden rörande nödvändigheten att reglera konsistorienotariernas löneförmåner, så äro dessa utmärkte parlamentariska tal enligt mitt förmenande att anse såsom en fäktning i luften, ty dessa tre talare hafva med många bevis, hemtade dels från det propositionen bifogade statsrådsprotokollet och dels från egen stor erfarenhet, velat göra det för kammaren begripligt, att en så beskaffad lönerogering, som nu existerar för de nämnde herrarne, är olämplig och otidsenlig. Ja, det är ju ingen, som nekat detta. Jag vet icke hvarför dessa långa tal, som skola bevisa denna olämplighet och otidsenlighet, blifvit

*Lönerogering  
för konsistorie-  
notarierna  
m. m.  
(Forts.)*

Lönereglering  
för konsistorie-  
notarierna  
m. m.  
(Forts.)

hållna, ty till och med utskottet, som likväl kommit till det slutet att afstyrka propositionen, har i sin motivering medgifvit detta och så gör jag också, men ändå kommer jag att framställa begäran om afslag på denna punkt af 8:de hufvudtiteln.

Emellertid finnas många skäl dertill. Jag vill nu gå igenom bara den del af punkten, som handlar om Kongl. Maj:ts direkta förslag i ämnet, för den händelse konsistorienotarierna skulle få fast lön på rikets stat. Redan mot de villkor, som blifvit uppställda derför och hvilka stå att läsa på sid. 40, 41 och 42 i betänkandet, finnas ganska många anmärkningar att göra. Jag vill endast i största förbigående fästa mig vid några få af dessa.

Längst ned på sid. 40 finnas under a), b) och c) uppställda vissa undantag från regeln. Oaktadt Kongl. Maj:t begärt och hoppas att få en fast lön på stat för dessa tjänstemän, har han dock undantagit en hop sportler, som herrarne kunna läsa om under dessa punkter. Äfven om detta förslag godkännes och gillas och en ytterligare utgift åsamkas statsverket af 69,409 kronor årligen i löneförmåner, komma sålunda dessa konsistorienotariater att fortfarande till en del få åtnjuta fördelarne af det oskick, som kallas sportler.

Den andra anmärkningen, jag i förbigående ville göra mot ifrågavarande villkor för beviljande af lönerna till dessa tjänstemän, rör mom. 2 i 3:e punkten, der det står:

»att med konsistoriebefattning, förutom vid Stockholms stads konsistorium, icke må förenas annan tjänst å rikets eller Riksdagens eller kommunens stat, ej heller annan tjänstebefattning med mindre den finnes icke vara hinderlig för fullgörande af tjänstgöringen å konsistorieexpeditionen.»

För den af eder mine herrar, som icke satt sig in uti denna fråga om tjänstemäns och embetsmäns, isynnerhet de högre klassernas, sysselsättande med enskilda uppdrag till förfång för deras stats-tjenster, för hvilka statstjenster de äro väl aflönade, skall jag bedja att, när en mycket märklig motion kommer före i denna kammare rörande dessa frågor, här få framlägga bevis på häpnadsväckande missbruk af dessa förhållanden och kringgående af de otillräckliga bestämmelser angående förbud för sådan enskild tjänstgöring, hvilka etablerades, när den senaste stora löneregleringen för embets- och tjänstemän fastställdes och beslöts af Riksdagen. Dessa missbruk äro till den grad upprörande, mine herrar, att, när en ny lönereglering, fastän i en obetydlig skala, det erkänner jag, skall etableras, borde man i de villkor för åtnjutande af statslönen, som här uppstälts, inlägga sådana bestämmelser, att dylika missbruk icke, hvad dessa herrar åtminstone beträffar, borde kunna ega rum. Detta har icke i detta andra moment af punkten 3 skett. Visserligen förekommer uti det 4 mom. af samma punkt: »att konsistorienotarie, som af sjukdom hindras att förrätta sin tjänst, eger uppbära hela lönen, hvaremot sådan tjänsteman, som undfår ledighet för svag helsas vårdande, enskilda angelägenheter eller särskilda uppdrag, kan

förpligtas att under ledigheten utöfver sina tjänstgöringspenningar afstå så mycket af lönen, som för tjänstens förrättande erfordras eller eljest pröfvats skäligt». Men dessa ord »kan förpligtas» skulle jag vilja hafva utbytt mot *skall förpligtas*, för att undgå de missbruk, hvarom jag i största förbigående nämnde.

Hvad nu sjelfva hufvudfrågan beträffar eller det slut, hvartill statsutskottets majoritet kommit i denna punkt af betänkandet, har man — och enligt mitt förmenande med goda skäl — inom utskottet ansett, att denna lönefråga bör uppskjutas för att behandlas i samband med domkapitlens omorganisation, som nu står på dagordningen. Jag finner detta skäl ensamt i och för sig vara så giltigt och så bestämmande, att jag icke begriper, att man icke kan gilla och godkänna det, och beklagar, att alla ledamöter i statsutskottet från denna kammare hafva reserverat sig deremot.

Det är ju alldeles gifvet, att dessa två organisationsfrågor eller lönefrågor böra gemensamt behandlas. Det är ju möjligt, att vissa högre och lägre ecklesiastika embetsmän icke inse nödvändigheten deraf, men andra goda medborgare, som i dessa frågor få, så att säga, släppa till skinnet, kunna ju finna, att en sådan omreglering bör gå längre än hvad vissa höga ecklesiastika embetsmän hafva tänkt sig. Ty det kan ju inom ecklesiastikstaten finnas tillgångar, som göra det onödigt för oss, stackars skattdragare, att släppa till skinnet, men ändå lemna dessa herrar konsistorienotariers deras fasta lön. Jag vill i det afseendet nämna en tillgång, som skulle vara fullt tillräcklig och ändå lemna öfverskott åt dess värde innehafvare, och det är biskopslönerna. Jag tror, att de äro tilltagna i den skala, att deras innehafvare mycket väl kunna lemna ifrån sig eu del af desamma. I synnerhet när man tänker på att biskoparne äro vår herres och frälsares företrädare på jorden för att förkunna hans lära — han, som icke hade något att lägga sitt hufvud på — och ser, huru dessa höga ecklesiastika embetsmän uppträda både i prunk och lyx, så tror jag, att det vore deras kristliga pligt att litet grand gifva åt de verkligt behöfvande konsistorienotarierna och således på det viset utan någon statens vidare mellankomst reglera för dem deras löneförmåner. Anledningen till att Riksdagen eller åtminstone en ganska stor del af riksdagsmännen icke vilja ingå på denna reglering, ehuru summan, som sagdt är, bestiger sig till endast 94,499 kronor, är den, att det fins så många anledningar, som äro mycket mer behjertansvärda än att reglera denna fråga, som mycket väl kan anstå och vid en senare riksdag regleras i ett sammanhang. Jag tycker vi böra inse, att det är tryckande för en stor del af de mindre bemedlade och fattigare folkklasserna, som äro skattskyldiga, att betala den s. k. tilläggsbevillningen, hvilken, jag fruktar det, kanske ej kommer att bottna med fyra och en half million, när den skall bestämmas af Riksdagen, och jag har så många gånger varnat för stora och onödiga utgifter, att jag borde blifva något hörd i denna fråga. Dessutom, såsom herrarne litet hvar

*Lönereglering  
för konsistorie-  
notarierna  
m. m.  
(Forts.)*

*Lönereglering  
för konsistorie-  
notarierna  
m. m.  
(Forts.)*

känna, beslöto vi vid urtima riksdagen 1892 en stor och kostsam reorganisation af landtförsvaret. Jag var med om densamma, och det gör jag mig en ära af; men dessa löften skola inlösas, och de äro icke ännu inlösta. Det fattas ännu åtminstone en, kanske två riksdagar, innan de blifvit till fulla inlösta, och detta kan icke ske annorlunda än genom att småningom äfven öka de skattdragandes bördor. Jag tycker, att äfven detta gör, att vi böra frånskjuta oss för denna riksdag en ökad utgift, när det kan ske, och här kan det verkligen ske, fastän den framdeles bör ega rum — det erkänner jag. Herrar ledamöter af statsutskottet i denna kammare borde dock, synes mig, samtalsvis eller i sina yttranden upplysa kammaren om hvar penningar skola tagas till att saldera alla dessa utgifter, som statsutskottet föreslagit Riksdagen att besluta. Sannerligen jag vet, hvar de skola tagas. Den som har genomläst statsverkspropositionen — och det ha vi väl alla gjort — finner, att der tages intill den sista tillgången i anspråk för alla de utgifter, som Kongl. Maj:t och Riksdagen äskat; och de förslå ändå på långt när icke, utan der finnes en tung tilläggsbevillning på  $4\frac{1}{2}$  millioner uppförd såsom en tillgång. Men, mine herrar, sedan Kongl. Maj:ts statsverksproposition kom oss tillhanda, har, jag kan nästan säga, intet plenum gått till ända, utan att Kongl. Maj:t kommit med en eller flere ytterligare äskningar om stora och betydliga anslag, och vi kunna vara öfvertygade om, att det icke är slut dermed ännu. Hvar skola penningar tagas till detta? Nog borde väl statsutskottets ledamöter hafva i sina ljusa hufvuden tänkt något ditåt och kunnat meddela oss något af sina hemligheter. Ty derpå beror ju för kammaren mycket, om kammaren vill för en god sak säga ja och amen, när den vet, att det fins penningar. Men fins det icke penningar, utan skola de åter utkrävas genom ökade skatter, då, hur nödvändig saken än må vara, kan man icke fortsätta att tynga folket med en skatt, som redan är så tung, att mången får gå från hus och hem och ändå icke kan utgöra alla sina skatter.

Det är på dessa grunder, hvilka åtminstone jag anser fullt giltiga för att nu afslå denna lönefråga, som jag yrkar bifall till statsutskottets förslag. Jag kommer icke att besvara kammaren med någon votering i frågan. Jag vet, hvilken utgång saken här får, och jag vill icke upptaga kammarens dyrbara tid, men säkert är, att denna fråga kommer under gemensam omröstning.

Herr Hammarskjöld: Det kunde synas öfverflödigt, att jag efter de tre förste talarnes anföranden begärt ordet. Jag har likväl gjort det af ett par skäl. Det första skälet är, att jag ej är biskop eller konsistorieledamot och förmodligen antages icke aspirera att bli hvarken det ena eller det andra. Just af detta skäl anser jag mig kunna uttala mitt beklagande öfver ett och annat af hvad den siste talaren anfört, hvilket ej synts mig vara rätt passande, särskildt genom den personliga karakter det erhöi genom hans hän-

vändning till en viss medlem af denna kammare. Vi veta alla, att våra biskopar fått sina löner reglerade genom Kongl. Maj:ts och Riksdagens beslut, och det synes icke vara lämpligt att angripa biskoparne för hvad — icke de — utan Kongl. Maj:ts och Riksdagens beslutit. Någon medlem af statsutskottet är jag icke och kan därför icke gifva den upplysning, som den siste talaren anhöll att få af någon statsutskottsledamot. Men jag har ett annat skäl, hvarför just jag har begärt ordet, och det är det, att under min föregående verksamhet har jag haft ej så litet anledning att göra mig bekant med den fråga, som nu föreligger. Jag har dervid många gånger beklagat, att aflöningsförhållandena vid våra konsistorier varit så oeffterrättliga, som de nu från alla håll erkännas vara. Men regeringen har under många och långa år gjort just på det sätt, som statsutskottets pluralitet nu tillstyrker att man fortfarande skall göra: man har väntat och hoppats på den dag, då konsistoriernas ombildning skulle bli en afgjord sak. Den frågan har, såsom här redan blifvit erinradt, varit under debatt och under förhandling en längre tid — jag tror 50—60 år. Och de förslag, som blifvit uppgjorda till frågans lösning, äro nästan oräkneliga. Då möter mig först det spörsmålet: är det så förfärligt angeläget att konsistorierna skola ombildas? Ja, jag får säga, att den erfarenhet jag har är väl icke den, att konsistorierna äro idealiska embetsverk. Sådana har jag icke funnit någonstädes i vårt land, och jag tviflar på att sådana finnas någonstädes i hela världen. Men å andra sidan har jag funnit, att konsistorierna skött sina uppdrag rätt så väl som andra embetsverk öfver hufvud. Från den synpunkten har jag således ej förstått, att det varit någon synnerligen stor angelägenhet att få konsistorierna ombildade. Men jag har deremot funnit, att de nuvarande konsistoriernas sammansättning är, såsom utskottet uttrycker sig om lönerna, otidsenlig. Det kan från teoretisk synpunkt anföras gruffligt mycket mot domkapitlens nuvarande organisation, och därför är jag en vän — en varm vän af att de skola ombildas. Men när nu alla säga, att de önska denna ombildning, hvarför blifva då ej domkapitlen ombildade? Felet är verkligen icke regeringens, utan felet är — det må jag säga rent ut — den svenska Riksdagens. Det är den svenska Riksdagen, som icke vet, huru den vill ha domkapitlen ombildade. Det äro visserligen alla ense om, att de böra ombildas, men så fort ett positivt förslag framkommit, vill man icke ha det, utan hittar på både möjliga och omöjliga invändningar för att slå ihjel hvarje förslag, som kommer i fråga. Jag är fullkomligt öfvertygad om att, blott den svenska Riksdagen blir ense om huru den vill att domkapitlen skola ombildas, så, om förslaget ej är från praktisk synpunkt rent af avita, kommer det äfven att bli lag. Icke behöfver man nu trumfen af de usla löneförhållandena vid domkapitlens expeditioner för att tvinga Riksdagen själf att bli ense — och någon annan, som behöfver tvingas, än Riksdagen vet jag verkligen icke. Icke behöfver väl Riksdagen ett medel för att tvinga

*Lönereglering  
för konsistorie-  
notarierna  
m. m.  
(Forts.)*

Lönereglering  
för konsistorie-  
notarierna  
m. m.  
(Forts.)

sig sjelf. Vill Riksdagen saken, så går den, så fort Riksdagen vet hvad den vill. Från denna synpunkt kan jag således icke fatta den argumentation, som blifvit framställd af statsutskottets pluralitet. Jag kan ej heller fatta den, när utskottet säger, att den nu föreslagna löneregleringen skulle lägga hinder i vägen för en ny organisation af domkapitlen, när vi en gång blifvit ense derom. Ty hvad är det regeringen föreslagit? Hon vill ha anslag till — om jag går baklänges — domkapitlens skrifmaterial och expenser. Skulle domkapitlen bli omorganiserade och dervid befinnas, att det anslag som nu gifvits är för stort, så fins det naturligtvis ej från något håll hinder att sätta ned anslaget till skrifmaterialier och expenser. En vaktmästare lär väl behöfvas äfven framdeles, så länge det skall finnas några domkapitel, och ingen har ju ifrågasatt, att de ej skola finnas. Till konsistorieamanuenser och tillfälliga biträden har ock begärts anslag. Men dessa tjänstemän och biträden skulle tillsättas — med fullmagt? Nej, på förordnande, och de skulle aflönas med arfvoden. Och det brukar man då inom Riksdagen förstå, att tjänstemän, som endast ha förordnande och aflönas med arfvoden, dem kan man också använda på annat håll och på annat sätt, om genom en omorganisation sådant skulle bli erforderligt. Och den omorganisation som ifrågasatts afser ju bland annat att afsöndra läroverksfrågor från domkapitlen. Skulle mot förmodan konsistorieamanuenserna ej behöfvas för de ecklesiastiska ärendena. lära de otvifvelaktigt behöfvas för läroverksärendena, och alltså arfvodena bli behöfliga i alla fall. Och då amanuenserna, som sagdt, skulle vara tillsatta på förordnande, möter intet hinder att använda dem för läroverksfrågorna. Så fins det då här ej mer än en tjänsteman vid hvarje konsistorium, som skulle ha fullmagt och fast lön, nemligen konsistorienotarien. Dervid måste jag erinra, hvad den förste talaren alldeles riktigt framhöll, att de föreslagna yrkandena i afseende på konsistoriernas ombildning gå ut på att den person, som nu heter konsistorienotarie, skulle få en förstärkt ställning och att det skulle ställas högre fordringar på hans kompetens. Kan man då ej fatta, att den aflöning, som nu kunde bestämmas, på intet sätt kan vara hinder för att genomföra den omorganisation, som i den rigtningen blifvit ifrågasatt? Jag begriper således icke beviskraften i den argumentation, som af utskottets pluralitet blifvit framlagd. Men deremot förstår jag och erinrar äfven kammaren om hvad redan här blifvit så fullständigt ådagalagdt, nemligen det oskickliga, det antidiluvianska i att aflöna tjänstemän, som dock äro det offentligas tjänstemän, med afgifter, afdrag — eller hvad jag skall kalla det — från kyrkoherdars och komministrars inkomster, från medel, som skulle gå till fattiga enkors pensioner, med provisioner å kollektor och annat dylikt. Det är rent af en skandal för Sverige, att vi ännu stå kvar på en så föråldrad ståndpunkt.

Med anledning häraf anhåller jag om bifall till det af den förste talaren framlagda förslaget; dock, om det anses klokare, har



jag intet emot att förena mig om ett förslag i den rigtning, som af reservanten herr Tamm blifvit framställt.

*Lönereglering  
för konsistorie-  
notarierna*

*m. m.*

(Forts.)

Herr Tamm, Hugo: Det är ett par anmärkningar af baron Klinckowström, som jag först ber att få upptaga. Såsom ett af de skäl, hvarför han ej vill bifalla Kongl. Maj:ts förslag eller min reservation, anför han, att i vissa fall dessa s. k. provisioner eller sportler fortfarande skulle utgå. Men om man ser igenom hvilka de äro, torde om dem icke i någon mening kunna gälla, hvad som i allmänhet har anmärkts mot sportelväsendet. Det skulle nemligen vara en rättighet fortfarande för konsistorienotarierna att uppbära lösen för sådana expeditioner, som part eller annan på egen begäran erhåller eller eljest icke författningsenligt är pliktig lösa — således ersättning för ett extra arbete. Och denna provision går ungefär till 2,500 kr. om året för alla stiftens tillsammans. Vidare är det arfvode för förvaltning och redovisning af presterskapet enskildt tillhöriga fonder och kassor samt af sådana fonder, som på grund af enskildes förordnande blifvit ställda under konsistoriernas förvaltning, för så vidt sådant arfvode af presterskapet blifvit medgifvet eller de enskilde derom förordnat. Man har väl svårt att taga bort arfvoden, som presterskapet sjelft för förvaltningen af sina fonder erbjuder, och ännu betänkligare vore, synes mig, och derom är jag öfvertygad, att jag och baron Klinckowström äro ense, om ej testamentsrätten finge anses vara något som man dock bör stå vid. En stor del af dessa arfvoden äro nemligen genom testamente bestämda att från dessa fonder utgå till konsistorienotarierna. Den tredje slutligen är, kan jag säga, en ren barmhertighetsfråga. Någon skall nemligen utbetala de penningar, som allmänna barnhuset utbetalar till dem, hos hvilka dessa små barnen äro utackorderade, och i ersättning för besväret dermed erhåller den som anmodats dertill 50 öre per barn — således ingen stor summa. Allt detta går emellertid för alla 13 konsistorierna tillhoppa till blott 7—8,000 kr. om året. Det är väl ej så stora stötestenar, att förslaget bör falla på dem.

Jag vill ej alls ingå på anmärkningar, som synas tala mot förslaget, eller på frågan, om man bör antaga några nya grundsatser i afseende på tjenstemännens förordnanden. Men jag har egentligen uppträdt därför att min mening varit något afvikande från mina kamraters i utskottet. Herr Billing nämnde mycket vänligt och riktigt, att min reservation ingalunda är utsprungen af bristande intresse för vår svenska kyrka. Jag har, sedan jag sjelf satt i kyrkomötet och under den långa tid jag varit i riksdagen, ej kunnat undgå att känna mig smärtsamt berörd af den ställning, hvori vår kyrka befinner sig, då hon skall styras af två körsvenner: kyrkomötet och Riksdagen, hvilka så ofta ej synas draga jemt. Jag tror dock, att det i många fall ej är någon principiell skillnad mellan dessa två's meningar, utan många gånger beror den olika uppfattningen på att

Lönereglering  
för konsistorie-  
notarierna  
m. m.  
(Forts.)

man ej fullständigt förstår hvarandra. Det är därför, som jag önskar att göra hvarje steg till ett berättigadt tillmötesgående mellan dessa parter möjligt, och mig förefaller, att man just i den föreliggande frågan ej kan så mycket undra på, om en stor del inom Riksdagen ställt sig på den ståndpunkten och säger: vi vilja ej alldeles bestämdt fastslå den definitiva löneregleringen. Det som betecknar en fastslagen lönereglering är denna pensionsfråga. Det är också på den grund hufvudsakligen, som jag sökt få bort stridsäppet i frågan, om derigenom skulle kunna beredas framgång i öfrigt åt förslaget. Ty det är onekligen — såsom alla framhållit, både reservanter och utskottsmajoriteten — en fråga, som kräfver en verklig lösning, och det af många skäl. Är det verkligen någon, som kan inbilla sig att, huru än konsistoriernas ombildning kan komma att gestalta sig, någonsin, så länge vår svenska kyrka har sådana aflöningsförhållanden och sådana skyldigheter som nu, dessa konsistorienotarier bli öfverflödiga. I det fallet ber jag få hänvisa till den redogörelse, domkapitlet i Linköping lemnat angående de ärenden, som der under ett år handlagts: 263 ekonomiska ärenden, 44 angående arrende, 71 angående syner, 10 angående rättegångar, 26 besvärsmål, 29 äktenskapsmål, 203 ansökningar o. s. v.

Så länge man bibehåller det nuvarande aflönings sättet i svenska kyrkan, eller jag vill för min del säga: så länge man vill erkänna, att svenska kyrkan eger sina boställen, så länge kommer det alltid att behövas i administrationen en sådan person, som här är i fråga. Och är man öfvertygad om att de ej kunna tagas bort, är man öfvertygad om att det sätt, hvarpå de lönas, är i alla afseenden förkastligt, gör jag den hemställan: skall man då för — ej såsom baron Klinckowström sade 69,000 kr. utan — 59,000 kr. afslå detta. Ökningen i kostnad går ej till 69,000 kr.; derifrån skall dragas först 3,700 kr., som utgå af ett annat anslag, vidare hvad som af lösen för fullmagter härefter enligt statskontorets förslag skall stämpelbeläggas, 3,000 kr., och slutligen hvad som redan nu alldeles nödvändigt måst af Kongl. Maj:t förskjutas till vissa expeditioner, 4,000 kr. årligen. Dragas dessa summor från, kommer hela regleringen af denna stat att stanna vid 59,000 kr., och med de starka vitsord om behofvet deraf, som från hela utskottet, såväl reservanter som andra, gifvits, tror jag, att man gör rätt i att bifalla en reglering sådan som den föreslagna. Jag har endast i detta fall undantagit den mycket omtvistade pensionsrätten, och därför anhåller jag om proposition å följande förslag:

att Riksdagen, med afslag å Kongl. Maj:ts framställning om pensionsrätt för konsistorienotarierna, må, med godkännande af hvad Kongl. Maj:t föreslagit såväl i afseende å aflöningsstat för dessa tjänstemän under därför i öfrigt uppställda vilkor som ock beträffande arfvoden åt amanuenser, extra biträden och vaktbetjente vid domkapitlet samt skrifmaterialier och expenser för dessa myndigheter, äfvensom ersättning för semestervikariat, höja det i riksstaten under

åttonde hufvudtitelns anslagsrubrik »domkapitlens expeditioner» uppförda anslag med 69,409 kronor eller till 94,409 kr., samt besluta, att det nu under titel »indelnung och dermed jemförlig anvisning, på förslag, ersättningar» under nyssnämnda anslagsrubrik upptagna anslag må från riksstaten uteslutas, allt under vilkor, att provisionerna å presterskapets enke- och pupillkassas medel komma att ingå till statsverket.

*Lönereglering  
för konsistorie-  
notarierna  
m. m.  
(Forts:)*

Jag kan i afseende på den sista punkten blott tillägga, att härmed åsyftas 90,000 kr., som enligt nuvarande bestämmelser ännu skulle en tid utgå till konsistorienotariernas aflöning. Efter mitt förslag komma de att indragas till statsverket i stället för att utgå till konsistorienotarierna, så att det blir äfven derigenom en behållning af 90,000 kr. Räknar man ränta härå efter 4 %, blir det ytterligare 3,600 kr., som afgå från den kostnad, hvartill hela regleringen kommer att belöpa sig. — Jag anhåller om proposition på mitt förslag.

Herr Billing: Jag skall icke inlåta mig på något svaromål mot friherre Klinckowström, utan blott fästa mig vid ett enda ytt-  
rande, han hade, för hvilket jag ber att få till honom frambära min förbindliga tacksägelse. Han sade nemligen, att den här föreslagna regleringen *bör ske*. Han argumenterade endast mot att den skedde *i år* och gjorde detta af hänsyn till tilläggsbevillningen. Hade ej denna varit, ansåg friherre Klinckowström, att löneregleringen bort försiggå redan i år. Jag tackar honom för detta hans medgifvande, hvaraf jag styrkes i mitt antagande, att det ej finnes någon inom denna kammare, som ej finner lämpligt, att den ifrågasatta löneregleringen bör försiggå.

Men jag begärde ordet icke för att säga detta, utan för att gifva till känna, att jag, som naturligtvis mycket hellre såge, att kammaren bifölle det af mig nyss framställda förslaget, dock finner skäl frångå detta för att i stället yrka bifall till det af herr Tamm nu senast framlagda.

Herr Reuterswärd: Jag begärde ordet med anledning af det förslag, som från den siste ärade talaren här först framställdes; men sedan han nu afstått från detsamma och förenat sig uti det af herr Tamm afgifna yrkande, skall äfven jag anhålla att få ansluta mig till detta sistnämnda. Jag gör det därför, att jag önskar, att det oeffter rättighetstillstånd, som för närvarande är rådande i afseende på domkapitlens aflöningsförhållanden, måtte fortast möjligt afhjelpas, och för vinnande af detta mål är jag villig att ingå på hvilken modifikation som helst i den framställning, som kommer att göras i den rätta riktningen.

Hvar och en, som med uppmärksamhet följt denna diskussion och beaktat de värderika upplysningar, som här blifvit lemnade, synnerligast från de förste talarne i dag, måste med mig instämma

Lönereglering  
för konsistorie-  
notarierna  
m. m.  
(Forts.)

deruti, att ett sådant förhållande, som nu existerar, bör afhjelpas, som sagdt, ju förr desto hellre.

Frågan om domkapitlens omorganisation har nemligen allt sedan 1828, eller i 67 år, oupphörligen återkommit till behandling i Riksdagen, men det har gått såsom en ärad talare nyss nämnde, att hvarje förslag som framkommit har, för vinnande af uppskof, blifvit afslaget. Skall nu detta oegentliga aflöningsätt ytterligare få fortfara blott därför, att Riksdagen ej kan enas om sättet för domkapitlens ordnande? Men huru dessa förhållanden än må ordnas, så är dock, såsom förut påpekats, absolut säkert, att en sekreterare eller konsistorienotarie kunna domkapitlen ej undvara, och följaktligen anser jag det vara en stor oegentlighet, om man ej nu försöker ordna saken så godt sig göra låter. Friherre Klinckowström har visserligen framdragit ett mycket behjertansvärdt skäl, nemligen de stora uppoffringar man fått ikläda sig i och för fullgörande af urtima Riksdagens beslut; men lika gerna som jag ser, att man ej onödigtvis betungar de skattdragande högre än hvad som är absolut nödigt, lika viss är jag ock derom, att för undanrödjande af orättvisor och oegentligheter kan man ej göra nog stora uppoffringar.

Jag anhåller att få instämma i det yrkande, som af herr Tamm blifvit framställt.

Herr Rodhe: Äfven jag anhåller att få, med frånträdande af det af mig gjorda yrkande, biträda herr Tamms reservation.

Herr Säve: Då herr Billing frångått sitt yrkande och förenat sig med herr Tamm, skall äfven jag anhålla att för undvikande af splittring få förena mig med herr Tamm.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på förevarande punkt yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, af herr *Tamm*, *Hugo*, att Riksdagen, med afslag å Kongl. Maj:ts framställning om pensionsrätt för konsistorienotarierna, måtte, med godkännande af hvad Kongl. Maj:t föreslagit såväl i afseende å aflöningsstat för dessa tjenstemän under därför i öfrigt uppställda vilkor som ock beträffande arfvoden åt amanuenser, extra biträden och vaktbetjente vid domkapitlen samt skrifmaterialier och expenser för dessa myndigheter äfvensom ersättning för semestervikariat, höja det i riksstaten under åttonde hufvudtitelns anslagsrubrik »domkapitlens expeditioner» uppförda anslag med 69,409 kronor eller till 94,409 kronor, samt besluta, att det nu under titel »indelning och dermed jemförlig anvisning, på förslag, ersättningar» under nyssnämnda anslagsrubrik upptagna anslag må från riksstaten uteslutas, allt under vilkor, att provisionerna å presterskapets enke- och pupillkassas medel komma att ingå till statsverket.

Sedermera gjordes propositioner i enlighet med dessa båda yrkanden, och förklarades propositionen på godkännande af herr Tamms yrkande vara med öfvervägande ja besvarad.

*Punkten 3.*

*Höjning af anslaget till Upsala universitets bibliotek.*

Herr Blomberg: Jag skall icke tillåta mig att mot det enhälliga statsutskottet komma med något yrkande, men jag kan dock ej anse lämpligt att låta den framställning, som här gjorts, passera alldeles oemotsagd. En sådan tystnad skulle möjligen föranleda den slutsatsen, att man i allo gillade eller fullt åtnöjdes med den afknappning, hvilken här genom utskottets hemställan föreslås.

Det synes mig genom den mest omsorgsfulla utredning vara till fullo ådagalagdt, att det för universitetsbiblioteket i Upsala förefinnes ett alldeles ofafvisligt behof af ökad anslag, om biblioteket skall kunna uppfylla sitt ändamål, och att detta anslagsbehof omöjligen kan skäligen tillgodoses med mindre summa än den af universitetet begärda och i den kongl. propositionen äskade. Detta har ej heller utskottet i sitt välvilliga utlåtande på något sätt vederlagt. Det har visserligen sagt, att det ifrågasatta behofvet i följd af åtskilliga till universitetsseminariernas bibliotek numera utgående anslag skulle i någon mån hafva modifierats. Men jag ber att, med afseende härå, få erinra derom, att den utredning, som från universitetet lemnats, stöder sig på framställningar af de respektive fakulteterna och sektionerna, grundade på ett omsorgsfullt beaktande af alla de hjälpkällor, som man i biblioteksväg kan hafva att från skilda håll tillita. Det kan jag ock lugnt försäkra, att dervid alla resurser tagits i beräkning, samt att bibliotekets angelägenheter sedan länge så skötas, att dit ej inköpas böcker, som på annat sätt kunna anskaffas för att hållas den studerande ungdomen och dess lärare till handa.

Jag har velat påpeka detta, på det att man icke skall tro, att i den gjorda framställningen begärts större anslag än det oundgängligen nödvändiga.

Härtill vill jag endast lägga, att detta anslag är af sådan beskaffenhet, att det utgör sjelfva grundvilkoret för att en sådan undervisningsanstalt som Upsala universitet skall kunna fullgöra sin vigtiga uppgift, hvarför det också förr eller senare måste af Riksdagen lemnas. Man har nemligen här icke blott att tänka på det behof, som år efter år gör sig gällande, det är också af vigt att fylla de luckor, som uppkommit under många år af förknappning, och som i många fall ovillkorligen måste fyllas, derest ej vetenskapens idkare skola stå alldeles utan de för deras arbeten erforderliga hjälpmedel. Jag har endast velat härå fästa uppmärksamheten utan att göra något yrkande.

Herr Ljungberg: Om man uppträder mot framställningar om

*Höjning af anslaget till Upsala universitets bibliotek.*

(Forts.)

ökade anslag för vetenskapliga institutioner, har man att befara att blifva ansedd som en fiende till den högre kulturen. Jag är dock en lika varm vän som någon af vetenskap och litteratur, men jag är en ännu större vän af vårt folks förmåga att bära sina skatter och af sparsamhet med statens medel. Och jag vet, hvad vi i detta afseende hafva lofvat både oss sjelfva och våra kommittenter vid mottagandet af vårt riksdagsmannamandat. Är det på någon hufvudtitel som sparsamhet i synnerhet är på sin plats, och tillika utan svårighet kan göras, så är det just å den åttonde, hvilken på de sista 40 åren stigit mer än någon annan, eller med öfver 600 procent.

I fråga nu särskildt om detta anslag, skulle jag knappast hafva något att anmärka deremot, om man åtnöjt sig med en mindre förhöjning, såsom t. ex. af 3,000 kr. eller någonting dylikt. Men att tilldela ett universitetsbibliotek lika förhöjning med den man gifver riksbiblioteket, synes vara obehöfligt, och dessutom har man alltid att befara, att om man nu beviljar en så stor summa till biblioteket i Upsala, hafva vi nästa år att emotse en kongl. proposition eller en motion om ett liknande anslag för Lunds universitetsbibliotek. Den erfarenheten hafva vi haft sedan lång tid tillbaka, år efter år.

Då man vid universiteten är så angelägen att förskaffa sig högre anslag för sina bibliotek, förefaller det mig, som man borde använda något mera af det skarpsinne, som vederbörande visa vid motiverandet af sina anslagsäskanden, till utfinnande af något medel att hämma det starka tillflöde till våra förnämsta bibliotek af svensk litteratur, som nu föranleder så stora kostnader både för inbindning och utrymmes vinnande. Staten har ju icke länge sedan fått bekosta en tillbyggnad vid biblioteket i Upsala, och det talas äfven om nödvändigheten att utvidga biblioteket *här* i staden.

Någon gräns måste sättas för denna hotande litterära öfversvämming. Man har i någon mån försökt sig dermed, och detta försök har väl ingen ångrat, men det har ej gjort till fyllest.

Vi veta att det varit stadgadt i tryckfrihetsförordningen, att hvarje tryckt skrift skulle aflemnas till hvardera af fem uppgifna institutioner. Af dessa äro numera borttagna riksarkivet och vetenskapsakademien, och skäligen kan väl ifrågasättas, om man ej skulle kunna undantaga jenväl universiteten från den levererings-skyldighet, som är ålagd våra boktryckerier.

Men det finnes i hvarje fall en gren af vår litteratur, med hänseende hvartill en inskränkning i detta afseende utan tvifvel borde kunna göras, nemligen tidningslitteraturen. Det har i den kongl. propositionen och i utskottets utlåtande framhållits, hvilken ofantlig massa tidningar, som inströmma till biblioteken och måste inbindas, och denna inbindning är så dyrbar, att redan ett enda band för de större tidningarna kostar 8 kr. 50 öre. Då vi nu hafva omkring 500 olika tidningar, som alla skola aflemnas till 3:ne bibliotek, är ju lätt att förstå, till hvilka betydliga kostnader ensamt denna in-

bindning skall uppgå, och hvilket stort utrymme för dessa massor måste erfordras. Skulle det verkligen kunna anses nödvändigt, att af hvarje tidning aflemnas ett exemplar till *alla tre* biblioteken? Skulle man ej t. ex. kunna göra den inskränkning, att mellersta Sveriges tidningslitteratur ginge till kongl. biblioteket i Stockholm, norra Sveriges till universitetsbiblioteket i Upsala samt de sydliga provinsernas till biblioteket i Lund? Om Stockholmstidningarna skulle möjligen anses vara af den betydighet, att man i afseende å dessa ej ville göra denna förändring, kunde det väl låta sig göra åtminstone med de öfriga.

Jag har blott velat framkasta denna tanke, emedan dess realiserande skulle, enligt mitt förmenande, ofantligt mycket inskränka behovet af penningar och utrymme för våra stora bibliotek, och jag skulle vilja hemställa till bibliotekens chefer och andra vederbörande att taga denna sak i allvarligt öfvervägande till en annan gång. Jag har ej något yrkande för närvarande, utan jag har blott velat väcka tanken på *ett* sätt att i någon mån kunna hämma det ofantliga tillflöde till biblioteken, som framkallar oupphörligt växande anslagsfordringar.

Herr Billing: Så långt som till 3,000 kronor har det verkligen ej fallit någon statsutskottsledamot in att nedpruta ifrågavarande anslag, och den siste talaren gjorde ej heller något yrkande derpå. Jag hade därför ej behöft begära ordet, så mycket mindre, som jag ej vill fatta hans anförande i öfrigt annorledes än såsom hafvande haft till syfte att endast ytterligare stryka under hvad utskottet sagt. Han sade sig vilja framkasta en tanke, men den tanken har utskottet ganska utförligt uttalat i sitt betänkande, nemligen den, att skyldigheten för de tre biblioteken att till förvar och inbindning mottaga allt svenskt tryck måtte i någon mån inskränkas. Huru det skulle tillgå, derpå ville utskottet ej inlåta sig, utan man var öfvertygad om att, sedan utskottet i sin motivering uttalat denna tanke, regeringen skulle taga hand om saken och leda den till ett godt resultat.

Vidare ber jag att, i anledning af hvad den siste talaren yttrade derom, att han ville hafva anslaget minskadt med hänsyn till utsigten om en liknande anslagsfordran från universitetet i Lund, få säga, att den tanken har ej varit främmande för utskottet, utan har utskottet tagit för afgjort, att ett sådant kraf från Lunds universitet vore att vänta, och det var äfven med tanke härpå, som man delade de af Kongl. Maj:t föreslagna 27,000 kr. så, att de tre biblioteken skulle komma att få 9,000 kr. hvar.

Jag anhåller om bifall till utskottets hemställan.

Herr Alin: Det är ett ganska eget sätt att spara, som ifrågasatts af en talare, den närmaste före den siste ärade talaren, och som går i den riktningen, att om man har en institution, till hvilken

*Höjning af anslaget till Upsala universitets bibliotek.*  
(Forts.)

*Höjning af anslaget till Upsala universitets bibliotek.*

(Forts.)

man betalar betydliga anslag, skall man pruta på några tusen kronor, när det är fråga om, att denna institution skall erhålla medel, som för densamma äro *alldeles oundgängliga*, för att den skall kunna fylla sin uppgift. Den sortens sparsamhet förstår jag mig icke på, och jag beklagar äfven att statsutskottet funnit sig nödsakadt att, med afseende på denna Kongl. Maj:ts synnerligen väl motiverade framställning, föreslå nedprutning. Emellertid finner jag ställningen sådan, att jag ej har något annat att göra än att, i likhet med min kamrat på kopparbergsbänken, inskränka mig till att beklaga detta förhållande utan att framställa något yrkande.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, biföll kammaren hvad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt.

*Punkterna 4 och 5.*

Hvad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 6.*

*Ifrågasatt ändring i vilkoren för lönetursberäkning såsom lektor vid allmänt läroverk.*

Herr Säve: Jag skall tillåta mig att i afseende på ifrågasatt punkt göra en liten anmärkning mot statsutskottets motivering.

Statsutskottet har afstyrkt herr Eklundhs motion om att bestämmelsen beträffande godkändt undervisningsprof såsom vilkor för lönetursberäkning såsom lektor vid allmänt läroverk skulle upphöra att gälla, bland annat på den grund, att någon utredning ej föreligger om verkningarna af förändringens genomförande. Jag antager, att med verkningarna menas utgifterna för statsverket för förändringens genomförande. Detta utskottets yttrande har fört min tanke tillbaka till den motivering, hvarmed utskottet vid förra riksdagen tillstyrkte Kongl. Maj:ts proposition om bortfallande af bestämmelsen beträffande godkändt undervisningsprof såsom vilkor för lönetursberäkning såsom *adjunkt*.

Som kammaren behagade eriura sig, så framstälde Kongl. Maj:t vid förra riksdagen en proposition om 12,000 kr. för inrättande af en kommission i hufvudstaden, inför hvilken samtliga undervisningsprof för lärarebefattningar vid de allmänna läroverken skulle afläggas, och i sammanhang dermed ett förslag om att bestämmelsen beträffande godkändt undervisningsprof såsom vilkor för lönetursberäkning såsom adjunkt skulle upphöra. Statsutskottet afstyrkte då den första punkten, med anledning deraf, att utskottet ansåg, att dylika prof för lärarebefattningar borde minskas, och det androg såsom skäl därför, att dylika prof ej förekomma i andra länder eller på andra embetsmannabanor, och att dessutom i sjelfva verket prof redan förut försiggått vid profårskurserna. På grund af hvad utskottet sålunda anfört hemstälde utskottet, att Riksdagen måtte medgifva,



att »bestämmelsen beträffande godkändt undervisningsprof såsom vilkor för lönetursberäkning såsom adjunkt» etc. måtte upphöra.

Efter denna motivering kunde man från utskottet nu väntat sig något annat än ett afstyrkande af herr Eklundhs motion.

Men utskottet säger vidare i sin motivering, att det anser sig icke böra tillstyrka förändringen på enskild motionärs förslag. Om här vore fråga om tillämpning af en alldeles ny princip i afseende på lönebestämmelser, skulle jag väl kunna förstå detta resonnement; men derom är ej här fråga, utan blott om att draga ut konsekvenserna af det beslut, utskottet tillstyrkte vid förra riksdagen och till hvilket Riksdagen då gaf sitt bifall.

Då för öfrigt de skäl, som blifvit framställda af motionären, förefalla mig vara fullt öfvertygande, och då Riksdagen, som har att hålla fast vid konsekvenserna af sina beslut, näppeligen bör kunna handla på annat sätt nu än förra året, tager jag mig friheten yrka bifall till herr Eklundhs motion.

Herr Billing: Med anledning af den siste talarens yttrande ber jag att först få säga, att jag icke tror, att det påståendet är riktigt, att konsekvensen af förra riksdagens beslut angående adjunktsexamen skulle bjuda att bifalla herr Eklundhs motion. Ty der förefinnes en ganska väsentlig skilnad emellan adjunkt- och lektorsprof, beroende på de förändringar, som inträdt genom förändrade statuter vid universiteten rörande filosofie licentiatexamen. Då man nemligen kan aflägga filosofie licentiatexamen och erhålla den teoretiska kompetensen till lektorat utan att i sin licentiatexamen upptaga några skolämnen, hafva lektorsundervisningsproffen naturligtvis en helt annan betydelse än profven för adjunktbesättning, då lektorsprofven afse att visa, att vederbörande också ha den tillräckliga insigten i några skolämnen. Jag tror därför ej, att konsekvensen af förra riksdagens beslut skulle leda till det af den siste talaren gjorda yrkandet.

För öfrigt anser jag mig böra tillägga — och det tror jag att jag kan göra å utskottets vägnar —, att det ingalunda varit någon slags motvilja mot att lindra svårigheterna i afseende på de pedagogiska profven som dikterat utskottets hemställan. Ingen inom Riksdagen har, rörande borttagandet af dessa prof, uttalat sig så liberalt som jag. Hufvudskälet till vårt afstyrkande af motionen var, att vi ej visste, huru stor innebörd den hade; ty jag vill fästa uppmärksamheten på att motionären yrkat, att hans förslag skulle hafva en retroaktiv verkan. Det skulle således innebära ett medgifvande, att — huru många vet man icke — alla, som blifvit lektorer under de senare åren eller redan för många år tillbaka, skulle få räkna sig den föregående tjänstgöringen till godo för uppflyttning nu. Jag har ingen föreställning ens om huru många dessa skulle komma att blifva. Dessutom ligger det någonting betänkligt uti att besluta, att en sådan bestämmelse som den föreslagna skall ega

*Ifrågasatt  
ändring i vil-  
koren för löne-  
tursberäkning  
såsom lektor  
vid allmänt  
läroverk.  
(Forts.)*

*Ifrågasatt retroaktiv verkan. Då dertill kommer, att man i allmänhet ej på ändring i vil-förslag af enskilde motionärer vill vidtaga förändringar i aflöningskoren för löne-stater, helst i fråga om sådana med den betydliga omfattning som såsom lektor elementarlärarnes, synes mig som om utskottet haft fullgiltiga grunder vid allmänt läroverk.*  
(Forts.)

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att beträffande föreliggande punkt yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, af herr *Säve*, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle bifalla den i ämnet väckta motionen.

Sedermera gjordes propositioner jemlikt dessa båda yrkanden. och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdet fortsättande kl. 7 på aftonen.

#### *Punkten 7.*

*Ifrågasatt utvidgning af allmänna läroverket i Varberg.*

Herr Rodhe: Det torde icke anses otillbörligt, att, ehuru utsigt till att motionen skall bifallas af kammaren icke lärer förefinnas, jag såsom eforus för det läroverk, till hvars förmån motionen blifvit väckt, framhåller några skäl, som kunna tala för bifall till densamma. Förhållandet är; att den indragning af pedagogier, som egt rum på grund af 1890 års Riksdags beslut, kommit att synnerligen tungt drabba Hallands län. Det har blifvit beröfvadt en tvåklassig och två enklassiga pedagogier, den förra i Kungsbacka och de senare i Falkenberg och Laholm. Det har således nu blott det fullständiga läroverket i Halmstad och så det tre-klassiga i Varberg. Då dessa läroanstalter äro för länets behof otillräckliga, har Varbergs kommun sökt och erhållit tillstånd af Kongl. Maj:t att på kommunens bekostnad få det tre-klassiga läroverket i Varberg utvidgadt till femklassigt och har nyligen låtit uppföra ett tidsenligt läroverkshus, afsedt att inrymma fem klasser. Det synes nu visserligen vara något obilligt, att en kommun, hvars tillgångar ju icke kunna vara så synnerligen stora, skall allt framgent nödgas åtaga sig uppoffringar för att fylla ett behof, som staten annorstädes tillgodoser. Det synes, som det vore billigt, att Hallands län såsom en ersättning för de mistade tre pedagogierna erhöle den från statens synpunkt sedt lilla, men från länets synpunkt sedt stora förmånen af fem-klassigt läroverk i Varberg. Man kan visserligen säga, att afstånden till Halmstad och Göteborg icke äro så stora, och att behofvet af detta läroverk i Varberg därför icke heller kan vara så stort. Men läroverken i Halmstad och Göteborg äro ganska starkt befolkade, så att svårigheterna för lärjungar att der vinna inträde

ökas för hvarje år. Såsom ett bevis derpå vill jag nämna, att vid sista höstterminens början afvisades från Göteborgs läroverk icke mindre än 53 till intagande godkända lärjungar af brist på utrymme. Ganska starka skäl synas således tala för bifall till motionen, och jag har ansett mig böra framhålla dessa, ehuru jag icke har något yrkande att göra.

*Ifrågasatt utvidgning af allmänna läroverket i Varberg.*

(Forts.)

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, biföll kammaren hvad utskottet i förevarande punkt hemställt.

*Punkterna 8 och 9.*

Hvad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 10.*

Herr Alin: Såsom herrarne finna, har Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen att höja det på Vetenskapsakademiens stat uppförda årsanslaget till den zoologiska stationen vid Kristineberg från 2,000 kronor till 5,000 kronor, eller med 3,000 kronor, en anslagsbegäran, som statsutskottet har besvarat dermed, att utskottet hemställt, att den må på så sätt bifallas, att höjning sker med 2,000 kronor i stället för 3,000 kronor. Utskottet har således hemställt om en afprutning af 1,000 kronor på hvad Kongl. Maj:t för ifrågavarande ändamål har begärt. För den händelse, att den korta tid, vi haft på oss att studera det häfte, som statsutskottet här har lemnat i våra händer, har medgifvit kammarens ledamöter att studera hvad statsutskottet här har serverat oss, så tror jag, att herrarne skola vara eniga med mig derom, att af alla de framställningar, hvilka statsutskottet har i sitt utlåtande refererat, ingen kan anses vara bättre motiverad än den nu ifrågavarande. Vetenskapsakademien yttrar också om den framställning, som af stationsföreståndaren blifvit gjord, att »akademien funnit hans framställning så uttömmande och öfvertygande, att akademien icke bade något att dervid tillägga, utan endast kunde vitsorda noggrannheten af hans uppgifter, äfvensom det stora gagn, som vår zoologiska station tillskyndat den biologiska forskningen»; och har chefen för ecklesiastikdepartementet till de skäl, som uti professor Theels af Vetenskapsakademien förordade framställning förefinnas, lagt ytterligare ett, nemligen fiskerinäringens intresse af den ifrågavarande stationens vidmagthållande och förkofran. Det är också förhållandet — jag känner det äfven genom personlig erfarenhet — att det anslag, som denna station åtnjuter, användes på det allra samvetsgrannaste och sparsammaste sätt, och då nu behovet af en sådan höjning deraf, som Kongl. Maj:t här äskat, är så till fullo ådagalagdt som det är, så synes det mig, som om det hade varit skäl, att statsutskottet hade tillstyrkt en i förhållande till andra anslag så obetydlig för-

*Höjning af anslaget till zoologiska stationen vid Kristineberg.*

Höjning af  
anslaget till  
zoologiska sta-  
tionen vid Kri-  
stineberg.

(Forts.)

höjning som denna och icke afprutat derå en summa af 1.000 kronor. Jag finner heller icke de skäl, som statsutskottet har anfört för nedprutningen, vara af den beskaffenhet, att de kunna motivera en dylik nedprutning. Statsutskottet säger, att det anser, »att icke något särskildt anslag bör beviljas för att bereda arfvode åt ett yngre vetenskapligt extra biträde åt stationens föreståndare». Det är det ena skälet till nedprutningen. Jag ber att med anledning deraf få erinra om, hvad föreståndaren i sin framställning yttrat om, hvad detta ifrågasatta vetenskapliga biträde skulle hafva att uträtta. Det yttras der, att »det kan ej rimligtvis begäras, att föreståndaren skall åsidosätta sina vetenskapliga studier för att dagligen stå de studerande till tjänst i alla möjliga afseenden, tillhandagå dem vid anhållan med apparater, kärl och instrument, tillreda reagentier, sortera och på olika händer fördela arbetsmaterial, konservera djur, deltaga i draggningsfärder för uppsökande af önskad arbetsmaterial, föra draggningsjournal m. m., allt göromål, som på andra laboratorier under vederbörlig uppsigt tilldelas något yngre vetenskapligt biträde.» »Föreståndarens tid är tillräckligt upptagen» — utom af hans egna vetenskapliga studier — »med att under hela året efter bästa förmåga vårda och öfvervaka stationen, att se till, att dess behof så vidt möjligt fyllas, och att dertill under sommar-månaderna närvara och ordna arbetena på ett sådant sätt, att i möjligaste måtto allas billiga fordringar blifva tillfredsställda.» Såsom herrarne finna, är här meddeladt, att göromål finnas af den beskaffenhet, att de väl kunna fyllas af ett yngre vetenskapligt biträde, såsom här är i fråga. Dessa göromål äro af den beskaffenhet, att föreståndarens tid och krafter icke böra därför tagas i anspråk. Vi skola betänka, att den korta tid, som utgöres af sommarens flyende veckor der nere, den kan vara af *ovärderlig* vikt för den vetenskapliga forskning, som stationen har att vårda. Om föreståndaren är, såsom han nu är och väl äfven i framtiden kommer att vara, en vetenskapsman af rang, så bör han vara fri från att dagligen nödgas sysselsätta sig med dessa löpande göromål, som väl kunna bestridas af ett yngre vetenskapligt biträde, och få egna sig åt de högre uppgifter, som åligga honom i egenskap af stationens föreståndare och såsom den vetenskapsman, som närmast har att tillse, att stationens frukter komma vetenskapen till godo. Det synes mig verkligen, som om, då man gifvit anslag till en sådan institution som denna, man icke skall spara på sådant sätt, att man knappar in på möjligheten att vinna det allra hufvudsakligaste och väsentligaste, som med denna institution kan vinnas.

Vidare har utskottet såsom ett annat motiv till nedsättning med denna lilla summa af 1,000 kronor yttrat: »möjligen kunna äfven de beräknade utgifterna för draggningar utan egentlig olägenhet något nedbringas.» Låtom oss se till, hvad chefen för stationen yttrar om dessa draggningars betydelse för stationen. Han säger: »stationen har i regel måst nöja sig med ett båtlag», men »två båt-

lag är en ovillkorlig nödvändighet att hafva, dels för att det behöfliga arbetsmaterialet fortast möjligt utan mycken tidspillan skall kunna anskaffas, dels för att äfven vid Kristinebergs station, såsom förhållandet är vid utlandets, undersökningar årligen må fortgå med uppgift att utvidga vår kunskap om djurlifvet i hafvet kring våra kuster etc.» Och vidare: »dagspenningen för endast ett båtlag, två karlar, under tre månader är emellertid för stationen en dryg utgift; två båtlag har hon ej råd att hålla.» Derjemte heter det, att »af största vetenskapliga betydelse skulle det vara, att undersökningar öfver djur- och växtverlden kunde utsträckas öfver en större del af året», en omständighet, som också talar för, att man icke inknappar på möjligheten att få det ifrågasatt arbetet utfördt.

Under sådana förhållanden synes det mig, som om, för så vidt man icke skall utgå derifrån, att man gifvetvis *skall* pruta, här finnes talande skäl för att icke det göra. För min del kan jag icke underlåta att anhålla om proposition på bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Törneblad: Det torde icke hafva undgått kammarens uppmärksamhet, hvad som redan af en talare på Elfsborgsbänken under dagens lopp har framhållits, hurusom 8:e hufvudtiteln har under de senaste åren svält ut ganska betydligt. I viss mån är detta ett synnerligen glädjande tidens tecken, och det är också ett bevis på det intresse, hvarmed Riksdagens båda kamrar hafva omfattat kulturens utveckling och allt hvad som tjénar till att främja denna. Jag tillåter mig i förbigående att nämna, att en ganska betydlig del af de anslag, som upptagas på 8:e hufvudtiteln, tillhör folkundervisningen, som är ett ämne, hvarför Riksdagen alltid har visat synnerligt intresse. Om man nu ser på denna 8:e hufvudtitel, sådan den har blifvit behandlad af statsutskottet i sin helhet, skall man finna, att statsutskottet, mest genom öfverenskommelse mellan båda sidorna, har varit, det vågar jag påstå, synnerligen tillmötesgående mot de anslagskraf, som blifvit framställda. Jag skall i det fallet erinra derom, att det är icke mindre än mellan 700,000 och 800,000 kronor, som hafva blifvit tillstyrkta i nya eller förhöjda anslag, under det att, om jag undantager anslaget till lönereglering åt konsistorierna, det är icke fullt 16,000 kronor, som blifvit afprutade. Utgående från denna jämförelse mellan hvad statsutskottet har förordat och hvad som har blifvit begärdt, kommer jag naturligen till det resultat, att man på vissa punkter väl får lof att nöja sig med de små nedsättningar, som blifvit ifrågasatta, för att vinna de större ändamålen och för att för framtiden bevara den förkärlek för kulturändamål, som lyckligtvis ännu fortfar. Det kännes ofta ganska tungt att vara med om att afstyrka än 1,000 kronor här, än 500 kronor der, än 800 kronor der, men man gör det för att vinna större mål. Att motiveringen ofta blir knapp och icke tillfredsställande, det ligger i sakens natur, då det i sjelfva verket är sum-

*Höjning af anslaget till zoologiska stationen vid Kristineberg.*  
(Forts.)

*Höjning af  
analoget till  
zoologiska sta-  
tionen vid Kri-  
stineberg.*

(Forts.)

man, som det rör sig om. Jag skall icke inlåta mig på något vidlyftigt försvar för den nu i fråga varande motiveringen, helst jag själf i utskottet yrkat på en annan, men jag skall tillägga, att det var inom utskottet äfven tal om att man skulle säga något derom, att utsträckningen af undersökningarna till vintermånaderna, som upptagits till 1,000 kronor, möjligen skulle kunna bedrifvas för något mindre belopp. Jag är fullkomligt öfvertygad om att den skicklige forskare och utmärkte arbetare i vetenskapens värld, som förestår denna station, skall med de 2,000 kronor, som nu lemnas, utom de förra 2,000 kronorna, kunna för vetenskapen — och det är denna, som det här egentligen är fråga om, ty hvarken stationschefen själf eller Vetenskapsakademien har lagt någon vikt på den praktiska inverkan på fiskerinäringen — lemna ett mycket godt arbete och föra stationen framåt. Jag tror icke, att det är skäl att för dessa 1,000 kronor ställa till en gemensam votering, hvars utgång troligen icke är tvifvelaktig. Således, ehuru jag helst skulle velat vara med om att bevilja 5,000 kronor, anhåller jag dock, på de skäl, jag anfört, om bifall till utskottets förslag.

Herr Almén: Då här är fråga om ett ringa anslag till en institution, som är den enda för Sveriges rike, så hade jag hoppats på bifall till Kongl. Maj:ts förslag. Då det är fråga om anslag till universitetet, så är regeln den, att om medel beviljas till en ny lön eller en ny institution vid ett universitet, så kommer inom få år också turen till det andra, och det händer stundom, att det blir fråga äfven om ett tredje anslag af samma natur. Här åter är fråga om en enda anstalt för Sveriges rike, och man kan icke befara, att ett anslag till denna skall hafva flere sådana till följd. Under sådana omständigheter hade jag hoppats på bifall till Kongl. Maj:ts proposition. I alla händelser är det anmärkningsvärdt, att utskottet velat på en gång öka anslaget och samtidigt binda händerna på en föreståndare, som är ovanligt nitisk och dertill sparsam. Att öka anslaget, men säga, att han icke får hafva ett vetenskapligt biträde, det är i sanning konstigt, då man betänker, huru många och svåra göromål skola vid stationen på kort tid besörjas. Att vidare säga, att anslaget må ökas, men dragningarna kunna minskas, är icke heller välbetänkt, då det ju är med dragningarna, som man skaffar material till de undersökningar, som utföras vid stationen. Motivering och bifall hänga således icke bra ihop. Jag skulle därför vilja yrka på, att åtminstone motiveringen ogillas.

Betänker man, att Sverige alltid på det naturvetenskapliga området har intagit ett synnerligen framstående rum i täflan med andra nationer, och att på senare tiden sådana anstalter som denna i flertalet länder hafva inrättats, både många och särdeles rikt utrustade, så vore det i sanning sorgligt, om icke Sverige äfven här skulle kunna följa med sin tid. Vetenskapsmän sakna vi icke, en anstalt hafva vi äfven, som jemväl har ett annat syfte, än det

rent vetenskapliga. Den afser tillika att utbilda lärare, icke blott vid universiteten, utan äfven vid våra skolor.

Under sådana omständigheter tillåter jag mig att yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

*Höjning af  
anslaget till  
zoologiska sta-  
tionen vid Kri-  
stineberg.*

(Forts.)

Herr Billing: Hufvudsaken i den argumentering, som den förste talaren hade, kan han använda i opposition vid alla de punkter, der statsutskottet föreslagit någon förändring i Kongl. Maj:ts proposition. Ty hufvudpunkten i herr Alins argumentering var den, att motiveringen för detta anslag i Kongl. Maj:ts proposition var synnerligen god och stark. Men nu gäller detta om Kongl. Maj:ts proposition icke blott i denna punkt utan i alla punkter under åttonde hufvudtiteln. Och det är icke att undra på, redan på grund deraf att de förberedande utlåtandena komma från lärda professorer vid universiteten i Upsala och Lund, Vetenskapsakademien o. s. v. Och tron I, mine herrar, icke, att dessa kunna skriva både starkt och logiskt? Ja, det är icke tvifvel om att starkare motivering föreligger för Kongl. Maj:ts förslag än för statsutskottets. Och tron I icke, att jag mycket hellre försvarade Kongl. Maj:ts motivering än statsutskottets? Men jag vill fästa uppmärksamheten på att hufvudtiteln innehåller 79 punkter. Somliga ause att punkt 10 är den viktigaste, andra att punkt 15 och andra att punkt 25 är det. Och de som tycka, att punkt 15 eller 25 är den viktigaste, tycka, att punkt 10 gerna kan stryka på foten. — Hvad göres i utskottet? Jo, der söker man jemka så, att anslagen blifva ungefär rättvist fördelade på alla dessa universitet, folkskolor, allmänna läroverk o. s. v. Så sitter man och dividerar på 79 punkter. Nu tycker jag att det är ganska skickligt gjort, då vi tillstyrkt bifall till snart sagdt allt hvad Kongl. Maj:t begärt, med litet afprutningar här och der. Jag tycker att det är ganska gentilt gjort.

Hvad särskildt beträffar denna punkt, så, för att icke underminera herr Alins påstående, att ett anslag å 5,000 kronor är väl motiveradt, vill jag nämna, att denna nedprutning från 3,000 kr. till 2,000 kronor skedde hufvudsakligen för att vinna dessa tusen kronor åt annat håll, för att icke få afslag på andra punkter. Och jag må säga, att särskildt den, som sitter såsom ordförande på 2:a afdelningen, känner sig uppfordrad att väga ganska noga. Ty de institutioner, som hafva sina målsmän i eller i närheten af Stockholm, hafva till hands förträffliga representanter att lägga ut sin talan. Men de institutioner, som ligga långt härifrån, hafva icke så lätt att komma med sin extra bevisning och sina extra bevakande tal. Då tillhör det utskottet att söka dela så rättvist som möjligt, och jag tror, att vi gjort det, och jag tror, att föreståndaren för institutionen vid Kristineberg icke är missbelåten med utskottets förslag. För min del får jag säga, att jag blef ganska glad och belåten, då vi på afdelningen slutligen kommo till det förslag, som utskottet nu framställt.

*Höjning af  
anslaget till  
zoologiska sta-  
tionen vid Kri-  
stineberg.  
(Forts.)*

Hvad mötiveringen beträffar, har den siste talaren gjort anmärkning mot hvad utskottet sagt derom, att något särskildt anslag icke borde beviljas för att bereda arfvode åt ett yngre vetenskapligt extra biträde, och med afseende härpå påstått, att utskottet dermed bundit institutionens föreståndare, så att han icke skulle ega använda några medel i detta syfte. Jag ber att få fästa uppmärksamheten på att detta aldrig varit utskottets mening, och det står ej heller skrifvet, ty här står, att utskottet anser, att *icke något särskildt* anslag bör beviljas för detta ändamål. Utskottet har visst icke något emot, att föreståndaren, om han på andra områden kan inbespara dessa 500 kronor, använder dem till arfvode åt ett extra biträde. Som sagdt, utskottet har icke på något sätt afsett att binda händerna på föreståndaren. Men I veten nog, mine herrar, att i Riksdagen finnas åtskilliga personer, som hysa ganska stor förskräckelse för att anställa nya tjenstemän. Ena dagen, säga dessa, väckes förslag om 500 kronor till arfvode åt en extra amanuens, nästa riksdag påstås, att 500 kronor tydligen är för litet arfvode, och att här finnes icke mer än en enda i Sverige, som har så litet arfvode — och så yrkas, att beloppet skall fördubblas.

Vill kammaren bevilja de 5,000 kronorna, så icke skall jag sörja deröfver. Men jag tror ändock, att utskottet har gått ganska rätt till väga, då det åstadkommit, hvad det här har föreslagit. — Jag ber slutligen att få säga blott ett ord med anledning af hvad herr Alin yttrade om ifrågavarande anslags betydelse för fiskerinäringen. Alldeles säkert är, att föreståndarens bestämda mening är, att denna anstalt icke bör betraktas från synpunkten af dess betydelse för fiskerinäringen, utan att denna synpunkt bör hållas alldeles utanför, och att man bör stå fast vid att anstalten underhålles endast i vetenskapligt syfte. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Nyström, Carl: Vi äro alla lifigt öfvertygade om att vi inom utskottet i biskop Billing hafva en ypperlig förespråkare för vetenskapens och forskningens intresse, och att han der gör hvad möjligt är. Om herr Billing nu har ansett sig böra tala mot Kongl. Maj:ts förslag i denna punkt med afseende å dessa tusen kronor, som skilja mellan utskottets och Kongl. Maj:ts förslag, har han förmodligen dertill haft sina skäl, men jag skall anhålla — utan att gå långt in i den vidlyftiga och högst intressanta frågan om uppgiften för sådana forskningar, som de vid denna anstalt förekommande, om de resultat, som af dem kunna vinnas för det praktiska lifvet — att få säga, att mig synes, att man genom att pruta på detta anslag spar på orätt håll, ty just nu stå forskningarne på det område, som denna anstalt skulle tillgodose, på en nydaningspunkt, i det att dels nya metoder tillkommit, dels viktiga och nya resultat vunnits eller stå i utsigt. Om vårt land alltså, såsom sig bör, skall deltaga äfven i denna del af vetenskapens utveckling,



bör man icke här hålla tillbaka. Här är mycket att vinna; och det är en uppgift, hvilken står framför hvarje land, som ligger vid hafskusten, att gifva sitt bidrag till dessa forskningar. Om nu, såsom herr statsrådet framhållit, af desamma kunna vinnas äfven några viktiga slutsatser för fiskerinäringen, lärer väl detta icke kunna räknas till annat än förmån för anslaget, ty låt vara att föreståndaren med allt skäl vill betrakta anstalten såsom en rent vetenskaplig sådan, torde väl icke vara honom emot, i fall af det slags forskningar, som der pågå, ytterst viktiga slutsatser skulle kunna dragas för fiskerinäringen. Det synes mig vara ytterligare ett skäl för att bevilja anslaget. — Jag anhåller att få instämna med herr Alin i hans yrkande.

*Höjning af  
anslaget till  
zoologiska sta-  
tionen vid Kri-  
stineberg.*

(Forts.)

Herr Alin: Jag hoppas, att mitt yttrande icke blifvit missförstådt så, att jag skulle hafva uttalat något klander mot det sätt, hvarpå statsutskottet behandlat hufvudtiteln i dess helhet. Tvärtom ger jag mitt fulla erkännande åt den skicklighet, hvarmed det skett, och åt det intresse, utskottet visat för de ändamål, som skola främjas med anslagen under denna hufvudtitel.

Jag begärde för öfrigt ordet med anledning af hvad herr Billing sist yttrade angående frågan om sambandet mellan de resultat, som kunna vinnas för den vetenskapliga forskningen, och fiskerinäringen. Med hvad jag yttrade derom afsåg jag endast att påpeka, att detta skäl var framhållet af herr departementschefen i hans yttrande, och med afseende å det berättigade deri kan jag nöja mig med att instämna med näst föregående talare. För öfrigt ber jag endast att få tillägga, att jag tror visst, att herr Billing har rätt i hvad han yttrade derom, att icke blott förevarande framställning, utan framställningarna i allmänhet på denna hufvudtitel vore väl motiverade, men jag tror ändå, att man väl kan säga, att ingen är bättre motiverad än denna. Vidare vill jag betona, att det här är fråga om ett ändamål, som — såsom i professor Théels framställning till vetenskapsakademien blifvit ådagalagdt — är af synnerligen stor vikt för vetenskapen och som kan vinnas genom ett jemförelsevis så obetydligt anslag som det af Kongl. Maj:t begärda, äfvensom att de skäl, som för anslagets fullständiga beviljande blifvit anförda, äro så alldeles orubbade af hvad utskottet anført, att, för den händelse denna sak skall afgöras med hänsyn till de skäl, som blifvit anförda, mig synes, som om icke något annat borde kunna komma i fråga än att bifalla Kongl. Maj:ts framställning.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande föreliggande punkt yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, af herr Alin, att kammararen, med afslag å utskottets hemställan, så vidt den skilde sig

*Höjning af  
anslaget till  
zoologiska sta-  
tionen vid Kri-  
stineberg.*

(Forts.)

från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, skulle bifalla denna framställning oförändrad.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Alin* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i punkten 10 af sitt utlåtande n:o 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår kammaren utskottets hemställan, så vidt den skiljer sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, och bifaller denna framställning oförändrad.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 61;

Nej — 33.

*Punkten 11.*

Utskottets hemställan bifölls.

*Punkten 12.*

*Ifrågasatt höj-  
ning af ansla-  
get till riks-  
museets ento-  
mologiska af-  
delning.*

Herr *Hammar skjöld*: Jag förstår mycket väl, att det afstyrkande, hvarmed utskottet här har kommit, har sin grund i de skäl, som förut blifvit af två statsutskottsledamöter i dag utvecklade, och ehuru jag beklagar det resultat, till hvilket utskottet kommit, skall jag icke tillåta mig att mot ett enhälligt statsutskott yrka på någon votering. Jag begärde ordet endast för att få säga ett par ord om utskottets motivering. Utskottet har icke förnekat behofvet af det begärda anslaget, men hänvisar till att vetenskapsakademien borde bestå medlen i och för ändamålet. Detta beror enligt min mening derpå, att utskottet icke har rätt tänkt sig förhållandet mellan vetenskapsakademien och det naturhistoriska riksmuseet. Vetenskapsakademien är ett vetenskapligt samfund, som visserligen understödjer vetenskapen med de donations- och andra medel, som stå till akademiens förfogande, men hvilket dessutom

har af staten fått i uppdrag att förvalta det naturhistoriska riksmuseet och dertill använda det anslag, som staten består till detta museum. Det naturhistoriska riksmuseet är nemligen icke vetenskapsakademiens, utan statens, och det kan därför icke vara lämpligt eller riktigt, att vetenskapsakademien skall af de medel, som den har, bestå penningar till att betala kostnader för denna institution. Den omständighet, att vetenskapsakademien åt staten förvaltar institutionen, bör väl icke draga med sig, att vetenskapsakademien skall af sina tillgångar äfven betala densamma.

Det är detta lilla missförstånd, mot hvilket jag velat inlägga protest, utan att framställa något yrkande.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt.

*Punkten 13.*

Lades till handlingarna.

*Punkten 14.*

Herr Billing: I särskild proposition n:o 34 har Kongl. Maj:t föreslagit höjning i anslaget till veterinärinstitutet. Till denna proposition, som inkommit senare än statsverkspropositionen, har icke utskottet tagit hänsyn, då det formulerade framställningen under n:o 14. Jag anhåller därför att få föreslå en annan formulering såväl af referatet som af klämman, så lydande: *Beträffande öfriga, här ofvan ej särskildt nämnda ordinarie anslag under åttonde hufvudtiteln har Kongl. Maj:t i statsverkspropositionen icke föreslagit annan ändring, än att, för jemnande af hufvudtitelns slutsumma, förslagsanslaget till skrifmaterialier och expenser, ved m. m., för närvarande upptaget till 23,079 kronor, måtte höjas med 2 kronor eller till 23,081 kronor.*

*I särskild proposition n:o 34 har Kongl. Maj:t föreslagit höjning i anslaget till veterinärinstitutet, och kommer utskottet framdeles under riksdagen att deröfver afgifva yttrande.*

*Utskottet hemställer, att samtliga under åttonde hufvudtiteln uppförda ordinarie anslag, i hvilka förändring icke blifvit ifrågasatt, må för år 1895 fastställas till samma belopp som i innevarande års riksstat; dock att i anslaget till skrifmaterialier och expenser, ved m. m. må få göras den jemkning, som till jemnande af hufvudtitelns slutsumma kan erfordras.*

Efter härmed slutad öfverläggning beslöt kammaren, att samtliga under åttonde hufvudtiteln uppförda ordinarie anslag, i hvilka förändring icke blifvit ifrågasatt, skulle för år 1896 fastställas till samma belopp som i innevarande års riksstat, dock att i anslaget till skrifmaterialier och expenser, ved m. m. finge göras den jemkning, som till jemnande af hufvudtitelns slutsumma kunde erfordras.

*Ifrågasatt höjning af anslaget till riksmuseets entomologiska afdelning.*  
(Forts.)

*Ang. öfriga ordinarie anslag under åttonde hufvudtiteln.*

*Punkterna 15—46.*

Hvad utskottet hemställt bifölls.

*Ifrågasatt anslag för utbildning af lärarinnor i hushållsgöromål.*

*Punkten 47.*

Herr Almén: Då förslag i förevarande ämne väckts af enskild motionär, och utskottet utan reservation afstyrkt detsamma, är det naturligtvis ingen utsigt att vinna bifall dertill. Då emellertid denna fråga har större betydelse än man skulle förmoda vid tanken på att här endast är ifrågasatt ett så litet anslag som 3,000 kronor; då vidare frågan antagligen kommer tillbaka och får en lyckligare utgång, vill jag begagna tillfället att fästa uppmärksamhet på frågans betydelse i och för sig.

Under de sista tjugu åren har jag mycket sysselsatt mig med granskning af utspisningsstater för allmänna inrättningar ur praktisk synpunkt. Jag har funnit, att det råder en stor okunnighet bland dem som uppgjort desamma, och att misshushållning tillika eger rum. Mot alla utspisningsstater kan med skäl anmärkas, att de förete en gemen enformighet. Äfven de bästa näringsmedel blifva vid sådant förhållande olämpliga. Jag vill taga ett enda exempel. Våra värnpligtige utspisas dagligen med sill och gröna ärter, en förträfflig föda i och för sig, men skall den njutas dagligen, blir den enformig och otjenlig. En annan brist vidlåder utspisningsstaterna derutinnan, att vissa näringsämnen t. ex. kolhydrater äro allt för rikliga, så att de icke gagna, utan snarare skada, medan andra äro så knappa, att det stöter på svält. Utspisningsstaterna äro dessutom dyrare än de borde vara och ändå otjenliga.

Då jag nu antager, att samma brist äfven förefinnes i afseende å den enskilda hushållningen och att hjälp nog icke kan åstadkommas, förr än bättre insigt i dessa ämnen bibringas dem, som hafva något att säga på detta område, så anser jag motionens syfte särdeles behjertansvärdt. Bättre insigter böra meddelas lärarinnor och lärare i första rummet, ty på sådant sätt väckes hos dem intresset för frågan.

Jag tror därför, att om vi kunde anskaffa kunniga lärarinnor, så skulle de få många uppmärksamma åhörare, och det skall då icke dröja länge, innan det ökade intresset leder till ökade kunskaper.

Jag har från dessa synpunkter velat fästa uppmärksamhet på frågan i förhoppning att, då frågan återkommer, den skall medföra ett bättre resultat.

Jag skall icke upptaga tiden längre och har icke något yrkande att göra.

Herr Rodhe: Då äfven jag tillåter mig att yttra några ord till förmån för denna motion, sker det mindre i förhoppning, att motionen nu skall bifallas inom denna kammare än i afsigt att om

möjligt hos några framkalla en gynsam stämning för densamma, i Ifrågasatt an-  
händelse den vid en följande riksdag återkommer. slag för utbild-

Den sak, hvarom fråga är, är hos oss helt ny. Det är då icke så underligt, att åtskilliga, som icke tänkt sig vidare in i den, ställa sig något tveksamma gent emot densamma. Det lider dock intet tvifvel, att den har framtiden för sig, och att de sympatier, hvarmed den af många ungdomens och skolans vänner omfattats, skola vinna snar och allmän utbredning.

Nytan af undervisning i huslig ekonomi är allt för stor för att icke blifva allmänt erkänd. Denna nytta är i första hand en pedagogisk, i det att den är egnad att vänja barnen vid ordning, renlighet, sparsamhet och förtänksamhet jemte det att den är egnad att bidraga till att stärka kroppens krafter och motverka det menliga inflytande, som det långvariga stillasittandet på skolbänken måste utöfva. Redan denna pedagogiska nytta af ifrågavarande undervisning torde utgöra ett tillräckligt skäl för att staten bragte några offer till dess främjande.

Dertill kommer den oberäkneliga nytta i moraliskt och socialt afseende, som den kan medföra för de hem, der de, som mottaga denna undervisning, komma att intaga en ledande ställning såsom husmödrar eller uppfostrarinnor. Hvad är det, som gör, att de mindre bemedlade klassernas hem så ofta förete för människovännen en så mörk och nedslående och rent af hemsk tafra? Är det icke beroende på att hon, som skulle upprätthålla hemmet och vara den, hvars ordnande hand tryckte på detsamma en stämpel af trefnad och ordning, saknar förmåga, öfning och insigt att detta göra? Hon har måhända vuxit upp i fabrikenas salar, der hon intet har inhemtat af allt detta, som vore till gagn för att fylla den husmoderliga uppgiften. Hon har icke i föräldrahemmet fått den vård och ledning ens i afseende på skötandet af hemmets yttre angelägenheter, som kunnat alstra för framtiden några helsosamma frukter. När hon då mottager det egna hemmet, står hon der alldeles redlös, utan förmåga att sköta och upprätthålla detsamma, framför allt med de inskränkta tillgångar, som stå till buds. Följden visar sig snart. När mannen kommer hem från sitt arbete, får han otillräcklig och osmaklig föda, barnen vanvårdas och få lida äfven de på föda äfvensom på kläder en brist, som de kanske nödgas söka fylla genom ett tidigt öfvadt tiggeri, och öfver hufvud kommer der att öfver hemmet hvila en osnyggighet och oordning, som utestänger all möjlighet till trefnad och glädje derinne. Är det då underligt om, när det icke hos mannen finnes någon inre motståndskraft, han lätt dukar under för frestelsen att söka ersättning för den i hemmet saknade trefnaden annorstädes — till äfventyrs på krogen. Och att hemmet då sjunker ännu djupare, låter lätt tänka sig.

Se, när man har en sådan bild för ögonen — och den bilden möter i tusenden af hem ibland oss — då kan man icke annat än lifligt önska framgång åt hvarje sträfvan i sund riktning för att af-

*Ifrågasatt anslag för utbildning af lärarinnor i hushållsöromdi.*

(Forts.)

hjelpa eller mildra detta fruktansvärdt tillväxande sociala onda, då kan man icke annat än lifligt önska, att det medel, som ligger uti undervisning i huslig ekonomi, hvarigenom qvinnorna få lära att redan i sin ungdom med omtanke och sparsamhet sköta ett hushåll, lära sig att med beräkning inköpa och på ett förståndigt sätt tilllaga och tillreda en smaklig och närande föda — då kan man icke annat än lifligt önska, att det medlet snart måtte komma till en mera allmän användning vid våra folkskolor; och man kan då icke annat än beklaga, att en dyrbar tid går förlorad för den utredning, som utskottet föreslår och med tanken på hvilken det afstyrkt ifrågavarande motion.

Det synes som i afseende å denna sak en utredning vore föga behöflig, som om man med godt förtroende kunde öfverlemna åt Kongl. Maj:t att lemna det lilla anslag, som här begärts till de anstalter, som af honom pröfvas lämpliga att mottaga detsamma.

Jag har endast velat framhålla dessa skäl för motionen, men vågar tills vidare icke yrka bifall till densamma.

Herr Casparsson: Då statsutskottet i sin motivering sagt, att det icke skulle hafva tvekat att förorda bifall till förevarande motion, om icke ärendet syntes kräfva en fullständigare utredning än den som nu föreligger, så ligger häri, för så vidt jag lyckats rätt tolka statsutskottsspråket, ett löfte om bättre lycka nästa gång. Såsom bevis på att intresset är väckt för denna sak, kan jag meddela, att jag mottagit från olika håll icke mindre än fyra exemplar af *samma* broschyr i ämnet. Jag har icke något yrkande att göra, men ber att få instämma i den mening, som ligger i statsutskottets uttalande i dess motivering om motionen, nemligen ett »välkommen åter»!

Efter slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i föreliggande punkt hemställt.

*Punkterna 48—64.*

Hvad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 65.*

*Om anordnande vid Upsala af en asyl för sinnessjuka.*

Friherre Klinckowström: Det ser verkligen ut, som om statsutskottet konstituerat sig vid denna riksdag till skarprättare öfver snart sagdt alla enskilda motioner, som till detta utskott remitterats. Jag har begärt ordet för att djupt beklaga, att icke här en, som mig synes, nödig hushållning med statens medel vid denna riksdag kunnat ega rum, och ifrågavarande anslag blifvit till en kommande riksdag uppskjutet. Men med den tendens statsutskottet, såsom nämndt, synes hafva följt beträffande enskilda motioner, skall jag utan tvekan räcka mitt hufvud under bilan.

Herr Billing: Det är ganska betecknande och man kan väl säga nästan uppbyggligt, att en kongl. proposition af den innebörd, som här föreligger, och som rör ett anslag på inemot en och en half million, af statsutskottet utan ringaste motsägelse förordas och troligen af Riksdagen utan ringaste meningsskiljaktighet beviljas. Det gifver ett starkt uttryck åt allmänhetens medlidande med dessa arma människor, som skola intagas på den här föreslagna asylen för sinnessjuke, äfvensom en känsla af deltagande för alla dem, som annars tvingas att vårda dessa människor i hemmen.

*Om anordnande vid Upsala af en asyl för sinnessjuke.*  
(Forts.)

Jag vågar till detta blott lägga den önskan, att för inträde i dessa asylor icke måtte beredas onödiga svårigheter af annat slag. Jag anser mig böra vid detta tillfälle gifva uttryck åt denna önskan, därför att jag med bekymmer — och detta bekymmer delas af många — erfarit huru det i vissa fall möter nästan oöfvervinneliga svårigheter att få sjuklingar intagna på hospital eller asylor.

Jag vill icke nu inlåta mig på frågan, huruvida det i vissa fall behöfves strängare vilkor, strängare instruktioner för att få sjuklingar intagna på hospitalen, än hvad hittills varit fallet. Herrarne veta, att under de senare åren i svenska pressen en och annan gång gjorts påståenden i denna rigtning. Jag vill hvarken bekräfta eller bestrida detta, men jag är alldeles viss på att de anfall, som gjorts mot åtskilliga intagningar på anstalter för sinnessjuke inom en stor del af läkarecorpsen ingjutit en ökad förskräckelse att meddela intyg åt dem, för hvilka inträde å hospital önskas. Man är rädd att meddela sådana intyg, och i många fall är det nästan omöjligt att få dylika intyg af andra läkare än dem, som äro tvungne att gifva desamma. Detta kan ofta vålla stora svårigheter.

Men jag går ett steg längre och uttalar den öfvertygelsen, att om strängare vilkor i vissa fall behöfvas, så behöfvas åter i vissa fall relaxationer, ty det kan förekomma rent af upprörande händelser, som visa att människor bort intagas å hospital utan att kunna blifva det. Jag skall be att få uppläsa en kort berättelse af en läkare med afseende å en honom närstående person. Den är icke lång, och jag ber herrarne höra på den, ty den visar det berättigade i hvad jag sagt. Berättelsen är som sagdt gjord af en medicus. Den lyder sålunda:

»En 28-årig man försökte nyligen att beröfva sig lifvet genom att kasta sig framför ett bantåg. Han skadades svårt och dog kort derefter å lasarettet.

Mannen i fråga, som då studerade vid universitet, insjuknade år 1886 i hypokondri, hvilken sjukdom bröt hans bana och gjorde honom till invalid för lifvet. Hans tillstånd var under årens lopp vexlande, men ett af sjukdomens mångahanda symptom, drift till själfmord och tillika fruktan därför, följde honom hela tiden.

Professor Kjellberg vårdade patienten under slutet af 80- och början af 90-talet. Af alla de läkare som rådfrågats var professor

Om anordnande vid Upsala af en asyl för sinnessjuka.

(Forts.)

Kjellberg den ende, som för patienten uttalade sin åsigt, att hospitalsvård behöfdes, men ej ens professor Kjellberg ansåg sig kunna, med de symptom som förefunnos, intaga honom på hospital, utan erbjöd honom privat isolerad vård. Patienten föredrog dock då att med professorns tillstånd och löfte om fortsatt vård vistas i sitt hem. Under professor Kjellbergs behandling inträdde småningom någon förbättring, dock var patienten fortfarande invalid, förföljd af sjelfmordstankar. 1894 försämrades hastigt hans tillstånd. Patienten framhöll nu ofta sjelf, att hospitalsvård vore hans enda räddning. Han anlidade flere läkare, bland andra, efter professor Kjellbergs död, en annan hospitalsläkare, och anhöll ifrigt att blifva intagen och vårdad å hospital. Ehuru alla tillfrågade läkare voro ense om sjukdomens diagnos, fick patienten af dem alla det svar, att rikets hospital ej kunde mottaga honom. Läkarne ansågo nemligen ej, att i patientens och hans omgifnings blotta utsago om ständigt återkommande sjelfmordsdrift tillräckliga bevis förelågo om tvingande behof af hospitalsvård, i synnerhet som andra tydliga symptom af sinnesförvirring aldrig visat sig.

Om patienten öfverlevvat sjelfmordsförsöket, först då skulle läkarne med godt samvete ansett sig kunna öfverlemna honom till den vård och det skydd, som endast hospitalen kunna skänka ett sådant sjukdomsfall som detta.»

Alltså, mine herrar, denne man led af sjelfmordsdrift och förstod att han var sinnessjuk. Han begärde sjelf att blifva intagen på hospital, men han kunde icke blifva intagen förrän han begått försök till sjelfmord.

Finna icke herrarne, att här ligger en tillräcklig grund för att fästa uppmärksamheten på frågan, huruvida icke i detta afseende något behöfver ändras.

Jag har icke något yrkande. Jag har endast velat framhålla något, som oroat mig och troligen många andra i vårt land.

Herr Almén: Beträffande först det stora anslag, som begärts för ifrågavarande ändamål, så har utskottet erkänt betydelsen af det åsyftade målet, och som ingen lärer bestrida detta, behöfver jag icke uppehålla mig vid denna punkt. Dock, för att icke någon må tro att detta stora anslag gifves för tidigt, vill jag nämna, att förliden onsdag den 27 mars funnos 419 patienter, som voro berättigade till inträde å hospital eller asyl, men icke kunde mottagas af brist på utrymme. Dessutom funnos 32 öfvertaliga patienter, som på grund af tvingande omständigheter måst mottagas utöfver det bestämda antalet, och för ytterligare 15 patienter blefvo platser anvisade, eller summa 466 på lediga platser väntande sjuka. För dessa finnas nu att disponera 112 platser vid Lunds asyl i dess nya paviljong, som ännu icke blifvit fullt upptagen, hvarjemte 50—60 platser äro reserverade för Norrlands behof.

Det synes således, att det finnes mellan tre och fyrahundra



patienter, som måste vänta på passande vård. Betänker man dertill, att sinnessjuka i det största antalet fall kunna botas, om de i rätt tid komma i åtnjutande af hospitalsvård — statistiken visar 45 % botade af dem, som inom två år efter sjukdomens uppkomst erhållit sådan vård; om det deremot dröjer många år med intagning å vårdanstalt, kunna de nästan aldrig botas — så kan det verkligen sägas vara hög tid att skaffa platser åt de väntande patienterna, derest man icke skall behöfva i all tid vårda dem såsom obotliga. Det skulle därför vara ytterst beklagligt, om icke detta anslag beviljades.

Allt, som rörer sinnessjukets vård, kan enligt gammal sed påräkna stor uppmärksamhet så väl hos den svenska Riksdagen som hos allmänheten, och ett nytt bevis härom lemnades af den föregående talarens anförande. Om ock i lena ordalag, uttalade han skarpa anmärkningar och klander mot läkarne liksom mot hospitalsstadgan. Det exempel han anförde var ju ganska upprörande, men många liknande torde finnas, och vi, som i medicinalstyrelsen hafva att handlägga ärenden om sjukets intagande å hospital, äro icke ovana dervid. Frågar man emellertid: är det öfverensstämmande med hospitalsstadgan, att en person, hvilken bestämdt visas lida af sjelfmordsmani, icke får inträde å hospital?, så måste jag förklara att så icke är förhållandet. Tvärtom torde det icke gifvas något fall af sinnessjukdom, då en läkare så gerna gifver intyg för patientens intagande å hospital, som just då fråga är om sjelfmordsmani. Jag kan knappast tänka mig något annat fall, som kan mera berättiga dertill. Är det konstateradt, att en person lider af sjelfmordsmani, tror jag sålunda icke att det finnes någon läkare, som skall vägra att gifva honom intyg derom. Men man måste ihågkomma, att läkaren härvid uppträder såsom tjänsteman, och att intyget är af mycken vikt för den sjuke och kan medföra stort ansvar för läkaren, som icke får döma efter blotta hörsagor. Hvad angår det af herr Billing anförda fallet, så kunde visserligen den läkare, som vårdat den sjuke, icke gifva giltigt intyg om hans intagande på den anstalt, som förestods af läkaren sjelf, men väl om hans mottagande på en annan anstalt. Jag tror därför icke att man kan tillskrifva hospitalsstadgan felet, att den sjuke icke erhöill vård.

Men lemnar man detta fall och frågar, om icke stadgan är allt för sträng och uppställer allt för många svårigheter för sinnessjukets intagande å hospitalen, så vill jag säga, att stadgans fordringar äro mycket stränga. De äro, tror jag, strängare än i något annat land. Detta kommer sig, efter hvad jag tror, åtminstone delvis deraf, att allmänheten på detta område har en viss lust att klandra läkarnes åtgöranden, har en viss misstro till dem. Anmärkningar mot läkarne icke blott uttalas enskildt, utan stå ofta att läsa i de allmänna tidningarna. Ingen må därför förundra sig öfver att en läkare betänker sig, innan han skrifer ut intyg för någons intagande å hospital. Den private är icke skyldig dertill och han gör det högst

*Om anordnande vid Upsala af en asyl för sinnessjuka.*  
(Forts.)

Om anordnande vid Upsala af en asyl för sinnessjuka.

(Forts.)

ogerna; tjensteläkaren är visserligen skyldig, men han saknar ofta nödig kännedom om den sjuke och dennes lefnadsvanor m. m.

Hvad jag således velat framhålla är först, att följden af det myckna klander, som i detta afseende enskildt och offentligt uttalats mot läkarecorpsen, har blifvit den, att läkarne draga sig för att skriva ut dessa magtpåliggande intyg, och vidare, att fordringarna för inträde å hospital i vårt land äro för stränga.

Frågan är då, hvad som bör göras för att vinna rättelse i afseende å dessa fordringar. Medicinalstyrelsen har gjort framställning om tillsättande af en komité för revision af hospitalsstadgan. Kongl. Maj:t har ock dertill gifvit sitt bifall, och komitén har äfven börjat arbeta, men som deri sutto tjenstemän och andre, som voro af sina göromål hindrade att deri fortsätta, måste komitén till hösten afbryta sitt arbete. Under sitt studium af utländska författningar i ämnet kom emellertid komitén till det resultat, att våra fordringar beträffande sjukets intagning å hospital äro för stränga. Men blir det fråga om att eftergifva något häraf, ja, då säger man, att följden kan blifva, om icke den att friska personer komma in, så åtminstone den att jemte de berättigade äfven sådana sjuke intagas, som icke äro i verkligt behof af hospitalsvård, utan kunna vårdas i hemmet. Jag svarar härtill: lindra fordringarna på inträde, ty de äro verkligen allt för svåra, men öka kontrollen öfver de intagna, så att säkerhet finnes, att om ringaste tvivel uppstår — jag säger icke, att någon frisk intagits, ty det tror jag icke kan förekomma här i landet — huruvida någon patient icke är mera sjuk än att han kan vårdas i sitt hem, han genast må utskrifvas. Öka denna kontroll, men lindra fordringarna för inträde.

Jag vill icke upptaga tiden längre, men jag har velat yttra dessa ord för att om möjligt förekomma, att något missförstånd i ämnet må uppstå.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, biföll kammaren hvad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt.

#### *Punkterna 66—72.*

Hvad utskottet hemställt bifölls.

#### *Punkten 73.*

Hans excellens friherre von Essen: Såsom kammaren finner, har det i Kongl. Maj:ts proposition för ifrågavarande ändamål begärda anslaget 4,000 kr. af utskottet blifvit nedsatt till 3,000 kr., utan att man egentligen kan se, hvilka skäl utskottet derfor funnit giltiga. Åtminstone synas de skäl, utskottet anfört, mig icke vara synnerligen talande. Man måste erkänna, att nedsättningen afser en ganska ringa summa och att det icke kan vara af synnerlig vigt

Anslag för fortsatt utgifvande af tidsskriften »Acta mathematica».

för budgeten, om anslaget utgår med samma belopp, som hittills, eller det endast lemnas 3,000 kronor. Det måste således vara någon annan orsak än besparingsskäl, som gifvit anledning till nedprutningen — något slags prickning. Det kunde åtminstone synas så, men då man tager hänsyn till tidskriftens betydelse och den heder, det medfört för vårt land att under många år en sådan tidskrift der utgifvits, tyckes det, som om en dylik prickning icke skulle vara på sin plats. Det är så, att tidskriften i utlandet tillvunnit sig så stort anseende, att det der icke finnes någon matematisk auktoritet, som icke tillerkänner densamma den högsta rang. Och det måtte vara en storpolitik, som är tillåten, att låta Sverige framstå inför utlandet såsom nästan främst i fråga om utbredande af matematisk kunskap. Att för detta ändamål offra en så liten summa som den, hvarom här är fråga, torde icke vara för mycket.

*Anslag för  
fortsatt utgif-  
vande af tid-  
skriften »Acta  
mathematica».*

(Forta.)

Tidskriften började att utgifvas 1882 och fick första gången 1884, såsom jag tror enhälligt, ett statsunderstöd af 4,000 kronor.

Vid den tiden hade jag äran att vara ordförande i den afdelning af statsutskottet, som behandlade frågan, och detta har gjort att jag sedan följt med den, hvilket ock är anledningen till att jag nu ber deri något få upptaga kammarens tid.

Det har hittills varit vanligt, att ett statsbidrag på extra stat, som lemnats till ett vetenskapligt ändamål, får oförändradt fortfara, till dess behovet deraf upphört; så har nästan utan undantag alltid varit fallet, och därför synes det mig, att, i fall en minskning skall göras i ett sådant anslag, synnerligen starka skäl därför böra förefinnas. Såsom kammaren behagade erinra sig, väcktes visserligen redan 1886 inom statsutskottet fråga om behöfligheten af detta anslag. Det hade då framkommit så många anslagsbehof, att man måste göra alla möjliga försök till inskränkningar, och anslaget till tidskriften hade då ej heller utgått mer än två år. Man trodde sig därför böra begära en utredning om behöfligheten af anslaget, och en sådan utredning verkställdes äfven. Denna visade, att tidskriften, oaktadt de anslag, som dessutom lemnats till densamma från Norge och Danmark, samt statsprenumerationer från Frankrike och Tyskland, icke kunnat bestå utan enskilda uppostringar, som ofta varit ganska betydliga. På grund häraf beslöt Riksdagen då också, att fortfarande bevilja anslaget. Jag vill nämna att man då i statsutskottet ansåg sig böra söka taga kännedom om tidskriften, och så många band deraf, som utkommit, studerades också i utskottet så godt sig göra lät, men det var ingen, som begrep sig på saken. Man tittade på banden och fann dem mycket digra, men kunde ej komma längre. Detta föranledde, att man förskaffade sig den omtalade utredningen, och vi måste nöja oss med auktoritetens utlåtanden. Dessa utlåtanden lemnades i så ampel form, att oaktadt vi icke begrepo saken, litade man derpå, och utskottet tillstyrkte anslaget, hvilket sedan allt jemt lemnats.

Med anledning af den befattning, jag sålunda haft med frågan,

Anslag för  
fortsatt utgif-  
vande af tid-  
skriften »Acta  
mathematica.»  
(Forts.)

hafva telegram från vetenskapsmän i Paris och Berlin rörande tid-  
skriftens betydelse tillsändts mig. För att i kammarens protokoll  
bevara dessa bevis om hvilken ställning tidskriften intager i Europa,  
ber jag att få uppläsa dem på de språk, hvarpå de äro affattade.  
Telegrammet från Paris lyder:

Essen

Grand Maréchal du Royaume

Stockholm.

Nous vous adressons le témoignage de notre plus haut estime  
pour le talent et le dévouement du rédacteur des *Acta*. Nous vous  
exprimons respectueusement le voeu que le journal mathématique  
devenu l'un des plus importants de l'Europe, rempli de travaux  
suédois excellents et de plus en plus nombreux, soit continué dans  
l'intérêt de tous les géomètres et de l'honneur scientifique de la  
Suède.

Hermite, Darboux, Poincaré, Appell, Picard  
Membres de l'Institut.

Åtminstone några af namnen å undertecknarne torde vara kända  
för flertalet af kammarens ledamöter.

Det andra telegrammet, det från Berlin, är så lydande:

Reichsmarschall von Essen

Stockholm.

Die von Herrn Professor Mittag-Leffler redigirte mathematische  
Zeitschrift *Acta Mathematica* hat sich auf der Höhe fortwährend  
erhalten, die sie von Anfang ihres Erscheinens an eingenommen.  
Sie gilt als eins der bedeutendsten Organe für die mathematischen  
Wissenschaften und gereicht dem Königreiche Schweden gerade  
durch ihre internationale Bedeutung, die sie wie keine andere be-  
sitzt, zum höchsten Ruhme. Die Zeitschrift verdient übrigens eine  
Beihülfe der Regierung umsomehr als der Hauptredacteur ihr mit  
seltener Uneigennützigkeit ohne Anspruch auf eigenen pekuniären  
Vortheil seine Thätigkeit widmet. Es würde sehr zu beklagen sein,  
wenn die *Acta* in Folge mangelhafter materieller Unterstützung zu  
erscheinen aufhören müsste.

Karl Weierstrass  
Mitglied der Akademie  
der Wissenschaften.

Berlin, 28 mars 1895.

Weierstrass lär, efter hvad man sagt mig, vara den främste mannen på matematikens område i Berlin.

Hvad angår de svenska matematiska bidragen, kan jag nämna, att dessa, som i de första åtta banden utgjorde omkring 15 proc., i de sista banden stigit till omkring 37 proc. Det är således ett ganska betydligt bidrag till tidskriftens innehåll, som lemnas af svenska vetenskapsmän och genom densamma sprides öfver världen.

Såsom bevis på hvilket stort anseende tidskriften åtnjuter i utlandet, får jag nämna följande: Franska institutet har nyligen med sitt stora matematiska pris belönat tre mer än vanligt betydande matematiska arbeten. Tvenne äro af fransmän, herrar Painlevé och Roger Lionville. Båda ha anhållit att få publicera dessa prisbelönda arbeten i Acta Mathematica, enär de härigenom kunde påräkna större uppmärksamhet för desamma, än om de publicerades i den franska tidskriften »Journal des mathématiques». Det tredje prisbelönade arbetet är af Prof. Weingarten i Berlin. Äfven han har af samma skäl som de franske författarne anhållit att få publicera i Acta Mathematica i stället för i den tyska tidskriften »Crelles Journal».

Acta Mathematica skiljer sig allt fortfarande från öfriga matematiska tidskrifter, den franska »Journal des mathématiques», den tyska »Crelles journal», den italienska »Anali di Mathematica», den engelska »Quarterly Journal», hvilka alla så godt som uteslutande ha sina medarbetare inom eget land, derigenom att icke allenast det egna landets, utan äfven alla främmande länders främste lärde deri publicera sina bästa arbeten.

Det synes mig, att, då man har sådana bevis på det stora anseende, tidskriften åtnjuter, och på den ära Sverige vinner genom att publicera densamma, den besparing, hvarom fråga är, är allt för obetydlig för att icke Riksdagen bör fortfarande lemna den dess hittills varande anslag. Det är naturligt, att kammaren icke gerna sviker sina förtroendemän i statsutskottet, och sålunda rubbar deras ställning till kamraterna i utskottet på andra sidan bordet, men fastän ledamöterna från denna kammar nu mangrant förenat sig om den här föreslagna besparingen, vågar jag hemställa till dem och kammaren, om det kan vara särande för dessa ledamöter, om kammaren i denna punkt frångår deras förslag och antager Kongl. Maj:ts proposition. Jag hoppas, att det icke så är, utan håller före, att dessa aktade ledamöter kunna anse sig fortfarande ega kammarens förtroende, äfven om de öfverröstas i denna punkt.

Jag anhåller om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Nisser, Martin Samuel: Af alla de anslag, statsutskottet behandlat på åttonde hufvudtiteln, finnes det icke något, inför hvilket jag står så tveksam som detta, icke blott i år, utan äfven vid de föregående riksdagar jag bevistat. Vi hafva visserligen fått höra, att dessa »Acta Mathematica» i utlandet vunnit erkännande

*Anslag för  
fortsatt utgif-  
vande af tid-  
skriften »Acta  
mathematica».*  
(Forts.)

Anslag för  
fortsatt utgif-  
vande af tid-  
skriften »Acta  
mathematica».

(Forts.)

såsom mycket värdefulla, men det är ur sparsamhetens synpunkt, som jag här tagit till orda. Nedsättningar hafva gjorts å anslag långt mera behjertansvärda än det nu föreliggande. Det anslag staten lemnat uppgår redan till mellan 50 och 60 tusen kronor. Det är visserligen, om man så vill, ett internationellt verk, men författarebidragen från Sverige och Finland äro verkligen så små, att hedern ligger egentligen deri, att utländska författare införa sina arbeten i »Acta Mathematica».

Jag kan icke undertrycka den uppfattningen, att det här är — kanske uttrycket låter litet strängt — en »litterär fåfänga», som gör sig gällande. Det är icke mera än två å tre uppsatser, som inkomma från Sverige, Finland och Danmark årligen. Icke ens arbetets titel är svensk; dess innehåll är skrifvet på främmande språk; något svenskt arbete kan det, enligt min åsigt, sålunda icke kallas. Det är med afseende härå jag ansett fullt fog förefinnas att nedsätta den summa, som nu af utskottet äskas, och dertill finnas större skäl, än när fråga är om att nedpruta några hundra kronor på länsmanlöner eller pensioner till fattiga enkör. Jag vill härvid framhålla, att jag visst icke är någon motståndare till matematiska doktriner, ty jag har egnat flera år af mitt lif åt dess studium.

Med afseende å hvad jag anfört, tillåter jag mig yrka, att man nu icke måtte bevilja mer än 1,000 kronor till detta ändamål.

Herr Hammarskjöld: Jag kan gerna gifva den siste talaren rätt i att här icke är fråga om ett anslag för den omedelbara praktiska nyttan. Det gäller ett anslag af en aldeles särskild art, af ideel natur. Jag skulle vilja säga, att det är ett anslag, som bringar vårt fädernesland heder och ära, och fäderneslandets heder och ära står för mig såsom något mycket högt, så att äfven om jag skulle behöfva pruta något å de anslag, som behöfvas till praktiska ändamål, lägger jag sådan vikt å detta anslag af 4,000 kronor till Sveriges ära, att jag gerna underkastar mig det. Och att »Acta mathematica» inom hela den civiliserade verlden bringat Sverige heder och ära, tror jag icke att någon, som känner förhållandena, skall kunna neka.

Det är mycket sant, att största delen af uppsatserna i tidskriften skrivas af utlänningar, men detta är aldeles naturligt, då tidskriften eljest icke skulle uppfylla sitt ändamål att vara en *international* vetenskaplig tidskrift. Den skulle icke vara internationel, om den uteslutande eller företrädesvis fylles af uppsatser af svenskar. Men redan deri ligger en heder för oss, att de förnämsta vetenskapsmän i verlden inom matematiken vända sig till vår tidskrift för att få sina uppsatser publicerade. Och vidare är det en heder för oss, att under medverkan af vår tidskrift den matematiska vetenskapen gått framåt i vårt land på ett sätt, hvartill den föregående tiden icke sett motstycke.

Det skulle göra mig ondt, om sinnet för Sveriges heder och

ära gått tillbaka, så att anslaget till denna tidskrift, hvilken utgått med sitt nuvarande belopp sedan 1884, nu skulle nedsättas. — Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

*Anslag för  
fortsatt utgif-  
vande af tid-  
skriften "Acta  
mathematica".*

(Forts.)

Herr Billing: Under den korta diskussion, som här hållits, hafva två yrkanden framkommit, det ena om bifall till Kongl. Maj:ts förslag om 4,000 kronors anslag och det andra om detta anslags nedsättning till 1,000 kronor, med förklaring tillika af den, som gjorde detta senare yrkande, att han egentligen önskade yrka rent afslag. I dessa två yrkanden torde herrarne kunna se ett tillräckligt motiv för statsutskottets förslag. Då det nemligen för statsutskottets ledamöter var väl känt, att inom Riksdagen och äfven inom Första Kammaren finnas icke få medlemmar, som önska och med ifver påyrka indragning af detta anslag, och då det vidare var bekant, att en sådan uppfattning äfven hyses af många utom Riksdagen, så ansåg utskottet, att man skulle kunna stilla stormen och lugna sinnena på det ena och andra hållet genom att föreslå en minskning i anslaget, dock icke större, än att man i alla fall kunde vara förvissad om att tidskriften skulle fortfares att utgifvas.

Genom denna prutning har icke det ringaste sagts mot tidskriften, utan man har endast förmenat, att, då svenska staten redan bidragit till tidskriften med omkring 50,000 kronor, det kunde vara tillräckligt, om denna hädanefter finge 3,000 kronor om året. Detta förslag har närmast sitt motiv i det förhållande, som jag påpekat, men jag tror, att det derför äfven finnes andra ganska beaktansvärda grunder, för så vidt man anser, att beaktansvärda grunder någonsin kunna finnas för nedprutning af ett af Kongl. Maj:t äskadt anslag.

Jag vill fästa uppmärksamheten på att tidskriften är en tidskrift hufvudsakligen och i främsta rummet för utländske matematici. De svenskar, som der införa uppsatser, kunde utan svårighet få dessa införda i andra tidskrifter, universitetens årsskrifter och vetenskapsakademiens handlingar. Uppsatserna skulle kanske äfven der få tillräcklig offentlighet, om än icke så stor som i Acta mathematica. När man dessutom vet huru svårt det är för andra vetenskapsmän att få sina afhandlingar publicerade, är det icke underligt, om man frågar, hvarför just den högre matematiken skall gynnas på detta sätt.

Denna tidskrift är hufvudsakligen till för utländske matematici. Det har här sagts, att Sverige vinner heder och ära genom att den utgifves här. Detta är möjligt, jag bestrider icke att så är, men hvad jag vågar påstå är, att Sverige icke förlorar något af sin heder eller ära, om anslaget till tidskriften nu nedsättes från 4,000 till 3,000 kronor. Jag tycker för öfrigt icke att äran är så ofantligt märkvärdig. Utländske matematici tycka naturligtvis att det är bra, att Sverige betalar hufvudsakliga kostnaden för tryckningen af deras arbeten.

*Anslag för  
fortsatt utgif-  
vande af tid-  
skriften »Acta  
mathematica»*

(Forts.)

Jag tror ock, att, om Sverige nu ger 3,000 kronor till denna tidskrift, den fortfarande kommer att utgifvas. Jag kan icke föreställa mig, att ett bifall till statsutskottets förslag skall hafva till följd, att Acta mathematica kommer att upphöra att utgifvas. När man, då det behöfves, kan få så ypperliga telegram från Berlin och Paris som dem vi nyss hörde uppläsa, så dör sannerligen icke tidskriften för 1,000 kronor. Då finnes det säkert bakom densamma magtmedel, som räcka vida längre än till 1,000 kr. Herrarne inse väl, att jag icke är någon motståndare till tidskriften, men som frågan nu blott är att välja mellan 4,000 kronor och 3,000 kronor, anser jag äfven det mindre anslaget utgöra en tillräcklig uppmuntran för tidskriften, hvarför denna kammare icke torde göra oklokt i att bevilja detta belopp.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr vice talmannen: Jag var tveksam i utskottet, huruvida jag skulle nöja mig med utskottets mening eller om jag skulle afgifva reservation. En del af de skäl, som framkommit från den föregående talaren, hafva gjort, att jag icke anmält min reservation. Detta har nemligen icke berott derpå, att jag icke i år liksom föregående år lifligt intresserar mig för denna tidskrift. Jag anser det vara en ära för vårt land, att tidskriften är svensk, att det är i denna svenska tidskrift som utmärkta utländske matematici införa sina afhandlingar. Jag anser det för svenske matematici vara af en helt annan betydelse att få sina uppsatser införda i en sådan tidskrift och derigenom få dem kända, än om de få dem intagna i t. ex. universitetens årsskrifter. Alla dessa skäl äro för mig desamma i år som föregående år. Jag hade dock icke i kammaren yttrat mig, om icke den som försvarade utskottets mening anført åtskilligt, som jag ej vill biträda.

Jag ser af en tidningsartikel, som jag har skäl att sätta tro till, att antalet af svenske matematicis bidrag i väsentlig mån ökats. Från att från början i de första åtta banden hafva utgjort 15 % hafva de svenska bidragen i de sista fem banden stigit till 37 %.

Vidare har det anförts man och man emellan, att tidskriften icke hade så stor betydelse, enär Frankrike hade sin matematiska journal, Tyskland sin o. s. v. Då komma dessa telegram från utlandet, som nyss blifvit upplästa, undertecknade med de bästa vetenskapliga namn. Dessa uttalanden, synes mig, äro värda kammarens aktning och måste mottagas med aktning.

Då jag varit med om denna fråga allt ifrån början, ber jag att få nämna huru den utvecklats sig. Frågan om denna tidskrift uppstod år 1881, kort efter kriget, då det var svårt att få en tidskrift, der man kunde sammanföra olika författare från olika länder. Franske och tyske vetenskapsmän skrefvo icke gerna i hvarandras tidskrifter. Då tecknades ett belopp såsom grundplåt, och med Konungen i spetsen sammanbragtes ett ej ringa belopp. Detta var början. Riks-



dagen lemnade derefter ett anslag. Dermed har det fortgått år från år. De bästa intyg hafva ingått och ingå fortfarande. Något skäl att nu nedsätta anslaget kan jag därför icke finna. Jag skall icke yttra mig om, huruvida kammaren bör gifva 4,000 eller af opportunitetsskäl 3,000 kronor, men jag tror, att en afprutning å detta anslag till 1,000 kronor är liktydigt med afslag, och med fullt fog kan derom sägas: hvad man vinner derpå, ära vinner man icke.

*Anslag för  
fortsatt utgif-  
vande af tid-  
skriften »Acta  
mathematica».*

(Forts.)

Hans excellens friherre von Essen: Ordföranden på andra utgiftsafdelningen yttrade, bland annat, att han icke trodde, att tidskriften skulle dö, om en nedsättning af 1,000 kronor skedde. Det vet jag icke, jag skulle icke heller tro det, men jag instämmer uti hvad herr vice talmannen nyss yttrade, att det vore ett egendomligt svar på sådana telegram, som våra största vetenskapliga auktoriteter på detta område lemnat om denna tidskrifts stora värde, om svenska Riksdagen det oakadt nedprutade anslaget med 1,000 kronor.

Det låter visserligen ganska bra när man säger, att så och så mycket har man under årens lopp gifvit ut, men skulle man addera hop allt hvad som under alla år gifvits ut för hvarje ändamål, komme man till häpnadsväckande summor på alla möjliga områden. Detta är icke något riktigt sätt att beräkna utgifter.

Talaren antydde också, att de svenska produkterna på det matematiska området kunde lika gerna införas i utländska tidskrifter, om man ville hafva dem kända i främmande länder, men det är redan visadt, att det finnes icke någon tidskrift i Europa, som har sådan klang inom den matematiska världen som just denna. Det är den största fördel för våra vetenskapsmän att just der få sina uppsatser publicerade. Detta är icke blott en ära, utan det kan äfven befordra fortsättandet på deras bana att de blifva kända öfver hela världen.

Det är sant, såsom den ärade talaren sade, att hundratals önskingar framställas från olika håll att få dylika bidrag. Det finnes något som kallas den kongl. svenska afundsjukan, som framträder i högre grad, när någon gynnas och icke alla få samma förmån; men *alla* kunna icke få samma förmåner. Under sådana förhållanden och då detta är ett företag, som tillfredsställer alla billiga fordringar, tycker jag, att det är fullt skäl att fortsätta med det hittills lemnade bidraget dertill och icke af fruktan att väcka afund nedsätta anslaget.

Jag anhåller fortfarande om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Nisser, Martin Samuel: Det synes mig, att man gör ett alltför stort nummer af dessa »Acta mathematica», då man säger, att Sveriges ära är beroende på, om anslaget dertill bestämmes till 4,000 eller till 3,000 kronor. Det är mot denna öfverdrift jag ber att få inlägga en protest. Jag håller lika mycket på Sveriges ära som någon annan, men jag har icke från den synpunkten kunnat finna mig

*Anslag för fortsatt utgifvande af tidskriften »Acta mathematica».* föränlåten att biträda utskottets förslag; från rent principiell och sparsamhetssynpunkt är det, som jag fortfarande yrkar bifall till mitt nyss framställda förslag.

(Forts.)

Herr statsrådet Gilljam: Då jag fått tillfälle att närvara vid denna frågas behandling i kammaren, vill jag icke underlåta att nämna, att jag har min ståndpunkt i frågan klar och gifven och att jag naturligtvis hemställer om bifall till Kongl. Maj:ts förslag oförändradt. Jag får visserligen medgifva, att jag icke ingick i den allra noggrannaste pröfning, då jag gjorde min hemställan om nådig proposition till Riksdagen uti ifrågavarande ärende, emedan jag hufvudsakligen litade på den utredning, som redan förut kommit frågan till del. Jag har emellertid, till följd af utskottets oförväntade förslag till ändring uti det belopp Kongl. Maj:t begärt, haft anledning att å nyo granska åtskilliga handlingar, som höra till denna fråga, särskildt den framställning till Kongl. Maj:t från 1886, som kan sägas ligga till grund för de senare årens propositioner om anslag till tidskriften. Äfven har jag varit i tillfälle att läsa åtskilliga belysande utredningar i tidningsartiklar, om jag också icke förr än nu varit i tillfälle att få kännedom om de här omnämnda telegrammen, och jag har kommit till den åsigt, att, när frågan å nyo pröfvas efter de uppgifter man har framför sig, fullgiltiga skäl förefinnas för att Riksdagen icke bör afvika från det anslagsbelopp, som Riksdagen förut beviljat för denna tidskrift.

Jag anhåller att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts framställning.

Herr Billing: Jag skall endast säga ett par ord.

Till min förvåning yttrade herr vice talmannen något, som skulle innebära, att jag icke skulle hafva visat tillbörlig aktning mot de här upplästa telegrammen. Detta förvånar mig i hög grad. Jag sade ingenting annat, än att en tidskrift, som bäres upp af sådana krafter, som visa sig i dessa telegram, läser icke dö, om den endast får ett anslag på 3,000 kr. Innebär *det* den ringaste brist på aktning för dessa telegram eller deras afsändare? För resten innehålla dessa telegram icke annat än hvad vi veta förut, eller att i *Acta mathematica* varit införda de allra yppersta matematiska afhandlingar. Det vet hvar och en, och deremot har icke någon motsägelse gjorts.

Herr Alin: Jag kämpade nyss för Kongl. Maj:ts förslag i fråga om beviljande af ett anslag, och jag beklagar mycket, att herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet till följd af frånvaro från kammaren då var förhindrad att understödja Kongl. Maj:ts förslag, i hvilket fall jag haft förhoppning, att mitt yrkande på votering skulle hafva utfallit med större framgång än nu blef händelsen. Då gälde det ett litet anslag för svensk vetenskaplig forskning. Kammaren ansåg sig icke kunna fullt ut gifva det lilla anslag, som Kongl. Maj:t begärt. Jag förmodar, att skälet dertill

egentligen var det, att man icke ansåg sig böra rubba något af resultatet af den enighet, som vid behandlingen af denna hufvudtitel inom utskottet vunnits. Detta skäl kunde jag, såsom jag yttrade, ej godkänna, men med hänsyn till det sätt, hvarpå det gjorde sig gällande i fråga om beviljande af nämnda anspråkslösa anslag för en svensk vetenskaplig forskning af sådan betydelse som den, för hvilken detta anslag äskats af Kongl. Maj:t, förefaller det mig verkligen underligt, om samma skäl icke skulle gälla med lika kraft med afseende på nu ifrågavarande anslag.

*Anslag för  
fortsatt utgifvande af tidskriften »Acta mathematica».*

(Forts.)

Jag erinrar för öfrigt om, hvad här också blifvit medgifvet, huruledes större delen af innehållet i denna tidskrift utgöres af afhandlingar, som berömda utländingar här låta trycka, och jag kan icke anse, att den omständigheten, att deras namn, deras artiklar finnas i ifrågavarande tidskrift är särskildt egnad att främja utvecklingen af svensk vetenskaplig forskning. Hvad angår de upplästa telegrammen, så intyga de — för så vidt jag kunnat höra — icke annat än, hvad vi veta förut — nemligen att i denna tidskrift förkomma afhandlingar af utmärkta, till och med verldsberömda personer.

Jag skulle emellertid icke hafva yttrat mig i denna fråga, så vida det icke hade synt mig, som om den synpunkt, som gjordes gällande i fråga om ett sådant anslag som det nyss af mig berörda, icke borde helt och hållet skjutas åt sidan, då det gäller ett sådant anslag som det nu ifrågavarande.

Jag instämmer för öfrigt med herr Billing.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande punkt yrkats: 1:o att hvad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, så vidt den skilde sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, måtte bifalla denna framställning oförändrad; och 3:o af herr *Nisser, Martin Samuel*, att till understöd för fortsatt utgifvande af tidskriften »Acta mathematica» skulle på extra stat för år 1896 beviljas ett anslag af 1,000 kronor.

Härefter gjordes propositioner i enlighet med dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

*Punkterna 74—78.*

Hvad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 79.*

Herr statsrådet Gilljam: Ut i denna sista punkt, beträffande ersättning för genom statskontoret utbetalda förskott, har Kongl. Maj:ts förslag vunnit utskottets godkännande, men det förekommer i dess utlåtande en passus, som jag icke fullt förstått, och då denna kan hafva

*Om godtgörelse  
för utbetalda  
förskott till  
vissa domkapitel  
s expeditionskassor  
m. m.*

*Om godtgörelse  
för utbetalda  
förskott till  
vissa domkapi-  
tels expedi-  
tionskassor  
m. m.  
(Forts.)*

betydelse för framtida åtgärder från Kongl. Maj:ts sida, anhåller jag att genom någon statsutskottets ledamot erhålla upplysningar i saken. Angående gäldandet af förskott, som statskontoret gjort för att täcka den brist, hvilken uppkommit i vissa domkapitels expeditionskassor, säger nemligen utskottet, »att framställningen angående det behof, som genom nämnda belopp tillgodosetts, bort i annan ordning föreläggas Riksdagen» o. s. v. Hvad som åsyftas med denna »andra ordning» har jag svårt att förstå. Innebär uttrycket, att Kongl. Maj:t hade bort gå in till Riksdagen med begäran om förhöjning i det anslag, som är för domkapitlens expeditioner i staten upptaget, vill jag göra den erinran, att det första af ifrågavarande förskott är så sent som från år 1891. Då var redan frågan om domkapitlens expeditioners bättre förseende med nödiga medel under behandling, och Kongl. Maj:t hade således efter mitt förmenande icke anledning att gå in till Riksdagen med begäran om förhöjning af de gamla anslagen, förrän hufvudfrågan slutbehandlats. Jag vill nämna, att detta är grunden, hvarför åtskilliga förskott allt från år 1891 icke förr anmälts till ersättning, utan dermed sparats, till dess frågan om anordningarna vid domkapitlens expeditioner och härför erforderliga anslag kunde af Kongl. Maj:t för Riksdagen framläggas, såsom just vid denna riksdag skett.

Om man åter menat något annat med dessa ord, hoppas jag derom erhålla upplysning genom den statsutskottsledamot, som nyss begärde ordet.

Herr Billing: Med anledning af hêrr statsrådet och chefens för ecklesiastikdepartementet anförande ber jag att få säga, att jag för min ringa del i utskottet påstått detsamma, som herr statsrådet anförde vara skälet till att icke Kongl. Maj:t förrän nu kommit med den framställning, som nu föreligger. När statsutskottet skriver, att Kongl. Maj:t bort i annan ordning förelägga Riksdagen framställning angående ersättande af medel, som för här ifrågavarande ändamål af statskontoret förskjutits, har detta, så vidt jag förstått förhandlingarna i statsutskottet, följande betydelse. Man ansåg, att Kongl. Maj:t, i stället för att låta bristen år från år täckas af statskontoret, bort inkomma till Riksdagen med framställning om höjning i anslaget till domkapitlens expenser; och då jag icke reserverat mig mot detta betänkande, har det berott derpå, att jag i statsutskottets framställning sett ett löfte i förväg gifvet, att, om Kongl. Maj:t inkommer med framställning om höjning af dessa expensmedel, en sådan framställning kommer att af statsutskottet förordas.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, biföll kammaren, hvad utskottet i föreliggande punkt hemställt.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande bevillningsutskottets den 27 och 29 i denna månad bordlagda betänkande n:o 12, i anledning af väckta motioner rörande ändringar i tullstadgan.

*Punkten 1.*

Herr Almgren, Oscar: Jag ber att få yrka afslag å bevillningsutskottets förevarande hemställan.

Enligt mitt förmenande skulle det vara ett mycket olycksdigert beslut, om Riksdagen skulle antaga det förslag, som utskottet framställt. Långt ifrån att derigenom framkalla en sundare spannmålsmarknad skulle man derigenom undantränga den regulator på alltför starka svängningar i spannmålsprisen, som man eger just i nederlagsrätten. Jag skall såsom bevis för detta påstående anföra ett exempel. Man kan tänka sig tvenne eventualiteter. Den ena är vid normala spannmålspris och utsigt till medelmåttig skörd. Importen pågår som vanligt, ty landet har alltjemt behof af jemförelsevis stora qvantiteter spannmål att fylla. Emellertid visar det sig fram på hösten, att skörden utfaller oförväntadt väl. Prisen börja falla, och de falla så mycket hastigare som de genom de nu införda förtullade spannmålskvantiteterna uppkomna öfverskotten utbjudas till höger och venster utan att finna köpare. Hade man bibehållit nederlagsrätten, hade detta öfverskott i behaglig tid kunnat gå åt andra håll. Det har man nu afklippt. Nederlagsrätten skulle således kunna verka såsom en regulator på de fallande prisen. Men den verkar äfven mot en alltför stark stegring.

Jag tänker mig namligen den andra eventualiteten, äfven med normala spannmålspris, men med mycket vackra utsigter för den kommande skörden. Importörerna hålla sig sålunda tillbaka, men i sista stunden inträffar missgynnande väderlek. Skörden hotar att förstöras, och man motser ett mycket dåligt år. Nu skulle importörerna gerna vilja operera, men de våga icke, emedan de befara, att man under trycket af missväxten kommer att nedsätta eller borttaga de höga tullarne. Under tiden har på grund af den sena årstiden och de försvarade kommunikationerna tillräckligt med spannmål icke kunnat införas, i synnerhet till de norra delarne af landet, hvilket kan medföra rent af svåra tider för dessa trakter. Under sådana förhållanden hade nederlagsrätten med stor fördel kunnat begagnas för att i tid införa tillräckliga qvantiteter spannmål, emedan man då kunnat iakttaga en afvaktande hållning gent emot tullförändringar och sålunda förhindra öfverdrifven prisstegring.

Bevillningsutskottet har såsom sitt förnämsta skäl anført, att nederlagsrätten i väsentlig grad bidrager att framkalla osunda spekulationer. Hvad menar man med osunda spekulationer? Jo, säger utskottet, det är sådana, som bedrifvas af personer, hvilka sakna både kapital och affärserfarenhet. Nu skulle borttagande af nederlagsrätten förhindra, att sådana personer bedrifva spannmålsimport.

*Om upphörande af rättigheten att å nederlag upplägga spannmål m. m.*

Om upphö-  
rande af rät-  
tigheten att å  
nederlag upp-  
lägga spanmål  
m. m.

(Forts.)

Men på samma gång träffar man ju också de personer, som visserligen sakna kapital, men som ega affärserfarenhet. Det skulle enligt utskottets uppfattning således vara ett bevis på en sund affärsspekulation, då den bedrifves t. ex. af stora qvarnbolag eller stora kapitalister, och på en osund affärsspekulation, när den bedrifves af sådana personer, som visserligen hafva affärserfarenhet, men sakna kapital och äro hänvisade till krediten. Jag tror icke, att det skulle vara förmånligt att framkalla ett dylikt förhållande och gifva, så att säga, ett monopol åt de stora kapitalisterna. Dessutom skulle den närmaste påföljden deraf blifva, att tyngdpunkten inom spannmålsmarknaden komme att förläggas till grannländerna, till Köpenhamn och Kristiania, der man gör allt för underlättande af handeln. Detta bör man äfven taga i betraktande.

Slutligen, då denna åtgärd, såsom jag nyss nämnde, är af genomgripande verkan för spannmålshandeln, borde man, för att företaga en dylik åtgärd, i främsta rummet hafva att påräkna en utredning. Att en utredning här föreligger, kan man icke säga, då man läser bevillningsutskottets betänkande. Ensamt saknaden häraf torde för mången kunna vara giltigt skäl för afslag.

På grund af hvad jag nu anfört anhåller jag, herr talman, att få yrka afslag å utskottets nu föredragna betänkande.

Häri instämde herr *Wærn*.

Herr Philipson: Då jag inom bevillningsutskottet deltagit i behandlingen af denna fråga och der yrkat bifall till motionen, må det tillåtas mig att med några få ord få bemöta den senaste talaren och angifva de skäl, som för utskottet varit bestämmande.

Det kan ju icke förtänkas och bör långt ifrån klandras, att personer, som idka en näring, hvars afkastningsförmåga är ifrån år förminskas, och hvars nuvarande tryckta läge är af den beskaffenhet, att den måste väcka bekymmer och oro hos hvarje fosterlandsvän, det kan ju ej förtänkas dessa personer, säger jag, att de framkomma med förslag åsyftande, vare sig direkta eller indirekta, lättnader i deras betryck, synnerligast om denna lättnad för dem kan ernås utan det ringaste bidrag från statsverkets sida och utan att en dylik skulle medföra någon den ringaste minskning i statsverkets inkomster. En sådan lättnad synes mig den nu föreliggande motionen, om den af Riksdagen bifalles, kunna medföra för flertalet af de svenska jordbrukarne, ty det kan icke råda något tvifvel derom, att vid ett bifall till motionen en minskning, och en ganska betydlig minskning, i nu ofta förekommande import af spanmål och mjöl i *spekulationssyfte* deraf skulle blifva en följd. För mig åtminstone råder intet tvifvel, att den skyldighet, som skulle åligga importörerna, i fall nederlagsrätten borttoges, att vid införandet eller ankomsten till landet af spanmål eller mjöl genast erlægga den för dessa varor stadgade tullafgiften måste komma att hindra mer än en spekulant ifrån att, såsom nu sker, på kredit utomlands inköpa

spannmål och mjöl, intaga varan och, när den hit i landet inkommit, med stöd af nu gällande författning, erhålla lång kredit för tullafgiften genom att upplägga densamma på nederlag. De stora nederlagsbehållningarna af spannmål och mjöl i tider, då tullförhöjning eller prisstegring å spannmål emotes, visa tillräckligt, att man väl förstår att begagna sig af nederlagsrätten, hvilken, såsom bekant, medgifver importören att under ända till fem års tid hafva sina varor upplagda på nederlag samt att vid varans uttagande derifrån tillgodonjuta tre månaders kredit på den åsatta tullen. Det är ju känt och erkänt, att värdet eller priset på en vara i allmänhet bestämmes genom förhållandet mellan tillgång och efterfrågan, och då vanligen nederlagsbehållningarna under vintern äro störst, d. v. s. just under den tid, då jordbrukaren *kan* tröska sin säd och *måste* sälja sin spannmål, så, när han då utbjuder sin vara, får han af den vanlige köparen höra, att stora förråd af samma slag äro hopade på nederlagen, hvilket förhållande lägger hinder i vägen för honom att erhålla något så när resonnabla pris för och ofta gör det för honom omöjligt att sälja *sin* vara. Det har sagts af den föregående talaren, att nederlagsrätten kunde anses vara och gagna såsom en regulator för spannmålsprisen, men det vore i så fall en enarmad regulator, ty den reglerar priset å den inhemska varan nedåt, men å den utländska uppåt, och en sådan regulator kan jag för min del icke anse juste.

Det är egendomligt med en del förhållanden, som å den andra sidan ofta åberopas såsom nödiga och nyttiga för vårt land. Då, just till följd deraf, att stora kvantiteter utländsk spannmål ligga på nederlag, jordbrukaren ofta, just när han det önskar, icke kan sälja hvad han deraf producerat, måste äfven han göra ett slags nederlag af dylika sina produkter, och detta sker då på hans spannmålsvind eller spannmålsbod. När det är lägligt och förmånligt för importören af utländsk spannmål, så tager denne ut sin vara och säljer den samt betalar tullen tre månader derefter. Denna tull hör man ju städse från andra hållet kallas en tullskatt, men de skatter, som jordbrukaren har att betala till kronan och kommunen, de få icke erläggas när han finner det vara för honom lämpligt och förmånligt. Han måste betala sin skatt på uppboresstämman eller reststämman, annars blir han lagsökt. Han har således icke fritt val att sälja, då han kan göra det med fördel, utan ofta tvingas han, för att kunna betala skatten, *att sälja när han, just på grund af de nu bestående nederlagsförhållandena, kanske får minst betaldt för sin vara.*

Nu säges det, att denna stora import af spannmål från utlandet är nödvändig för befolkningens behof, men vi veta ju litet hvar, att en stor mängd landbrukare nödgats använda sin råg, då de icke kunnat få antagligt pris därför, till kreatursföda. Skulle det löna sig att odla råg med någon förtjenst, om äfven liten, så skulle den icke, såsom nu delvis sker, användas till kreatursfoder utan till brodföda; och enligt min fulla öfvertygelse skulle man då inom tio

*Om upphö-  
rande af rät-  
tigheten att å  
nederlag upp-  
lägga spannmål  
m. m.*

(Forts.)

Om upphö- år få den glädjen konstatera, att den svenska jorden producerade  
 rande af rät- tillräckligt spanmål för det svenska folkets behof.  
 tigheten att å

nederlag upp- Då man ofta på senare tider hemtat lärdom från utlandet  
 lägga spanmål och i synnerhet från Preussen, vill jag nämna, att man der icke  
 m. m. nöjt sig med att skydda jordbrukets intressen endast genom de tull-

(Forts.)

satser, som nu gälla och hvilka till följd af traktaten med Österrike  
 — Ungern icke kunna på tio år höjas. Bland de många reform-  
 förslag, som der af det preussiska statsrådet, hvilket dock ingalunda  
 får förblandas med den preussiska regeringen, till jordbrukets gagn  
 föreslagits, tillåter jag mig nämna: blandade transitolagers och deras  
 kredits begränsande till den rena transitohandeln; understöd åt de  
 kooperativa spanmålsbodarna; reform af produktbörserna för spel- och  
 spekulationsaffärernas inskränkande; ändring af qvarnarnes kredit-  
 förhållanden i syfte af den inländska spanmåleus gynnaude o. s. v.  
 Detta visar tydligt för mig, att det icke är alldeles nog med de  
 tullsats, som äro spanmål och mjöl åsatta. Vill man, att de skola  
 hafva någon större effekt, och den bästa möjliga effekt, för att höja  
 prisen å den inhemska varan i nivå med den utländska, så synes det  
 mig nödvändigt att söka åstadkomma en af de lättnader för jord-  
 bruket, som skulle uppstå derigenom, att man icke genom nederlags-  
 rätten rent af direkt understödde en import, hvars ofta oroväckande  
 storlek i de flesta fall af mig anses öfverflödigt och skadlig.

På grund af dessa skäl, som jag nu haft äran anföra, och flera  
 andra, hvilka jag i anseende till den långt framskridna tiden ej vill  
 trötta herrarne med att åhöra, anhåller jag, herr talman, om bifall  
 till utskottets förslag.

Herr Bohnstedt: Såsom motionär anser jag mig skyldig att  
 yttra några ord till frågans belysning.

Nederlagsrätten är ju af gammalt datum, och skall jag söka  
 visa, huru densamma begagnats under de sista 20 åren. Under tiden  
 från 1875 till 1888, då spanmålsimporten var fri, var det blott en  
 enda gång som nederlagsrätten begagnades. Det var 1881, då om-  
 kring 25,000 kg. hvetemjöl upplades. Det är först efter tullsats-  
 sernas införande 1888, som nederlagsrätten kommit till heders, och  
 sedan hafva tullnederlagen successivt ökats, hvilket visar, att man  
 sökt just derigenom motverka de tullsats, som voro afsedda att  
 skydda jordbruket. Jag anhåller nu genom några siffror få visa:  
 1) dels huru mycket importen ökats sedan 1875, 2) dels äfven  
 huru mycket den inhemska spanmålsproduktionen under samma tid  
 ökats, samt slutligen 3) i huru stor utsträckning nederlagsrätten  
 användts under samma tid. För att icke nödgas anföra för många  
 siffror, skall jag blott taga dem för hvar femte år, och gälla mina  
 siffror endast artikeln råg och hvete.

1875 importerades 78,653,500 kilogram hvete och råg, 49,839,000  
 kilogram mjöl, summa 128,492,500 kilogram. Af samma sädeslag  
 importerades 1880 respektive 88,722,000 kilogram och 50,922,000



kilogram mjöl, summa 139,644,000 kilogram, således ungefär det-samma som 1875. Sedermera steg importen af samma slags span-mål 1885 till bortåt 300 millioner kilogram, 1890 sjönk den ned till något öfver 200 millioner kilogram, var 1892 227,000,000, 1893 251,000,000 och 1894 351,000,000 kilogram. Samtidigt upp-gick enligt officiella statistiska uppgifter för 1875, då folkmängden utgjorde 4,383,291 personer, brödsädesproduktionen inom landet efter afdrag af den spanmål, som behöfdes för utsädet, till 487,926,936 kilogram och för

*Om upphö-rande af rät-tigheten att å nederlag upp-lägga spanmål m. m.*  
(Forts.)

1880 till	505,000,000	kilogram,
1885 »	536,000,000	»
1890 »	554,000,000	»
1892 »	594,000,000	»
1893 »	592,000,000	»

Oaktadt folkmängden från 1875 till 1895 endast ökats med omkring 440,000 menniskor och den inhemska brödsädesproduktionen stigit till en med 105 millioner ökad quantitet, är dock importen 1894 omkring 220 millioner kilogram större än 1875.

*Åkerarealen* uppgifves 1875 till 2,736,783 hektar och 1893 till 3,371,757 hektar.

Den med höstsäd besädda *arealen* uppgifves för år 1875 till 412.130 hektar och för år 1893 till 462,080 hektar.

På *nederlag* voro angifna råg och hvete, rågmjöl och hvete-mjöl i kilogram år

1888 c:a	15,000,000
1889 »	37,000,000
1890 »	38,000,000
1891 »	74,000,000
1892 »	98,000,000
1893 »	100,000,000.

Dessa siffror äro hemtade från statistiken, men jag är dock för min del öfvertygad, att produktionen inom landet varit betydligt större, än statistiken upptager.

Är då verkligen denna stora årliga import af brödsäd af be-hovvet påkallad? För min del tror jag det icke. Då vi veta, huru stora quantiteter af i synnerhet råg under de tvenne sista åren måst uppfodras inom landet för att på något sätt kunna realiseras, måste denna slutsats ligga ganska nära. Jag tror därför, att det väsent-ligen varit spekulationslusta och icke egentligen behovvet, som fram-kallat den ökade importen, och det synes mig då onaturligt, att en lagstiftning skall finnas, som på jordbrukets bekostnad berättigar hvil-ken spekulant som helst att på nederlag upplägga huru stora quanti-teter som helst af mjöl och spanmål och med milliontals kilogram ned-trycka priset inom landet. Jag tror, att denna författning ej passar

*Om upphö-  
rande af rät-  
tigheten att å  
nederlag upp-  
lägga spanmål  
m. m.*

för nuvarande förhållanden; den tillämpades naturligen icke under frihandelstiden, men har nu kommit till heders, då den icke borde finnas. Denna nederlagsrätt för spanmål framkallar just dessa osunda spekulationer inom affärslifvet, då spekulation möjliggöres för personer som sakna både kapital och affärserfarenhet.

(Forts.)

Med den välvilja, bevillningsutskottet visat motionen, hoppas jag, att dess med anledning deraf framställda förslag skall vinna kammarrens bifall, och är förvissad, att regeringen, om hvars lifliga intresse för vårt jordbruk jag är öfvertygad, ej skall underlåta att taga frågan under ompröfning, så mycket hellre som den hel och hållet faller under Kongl. Maj:ts administrativa lagstiftningsområde. Tillåter mig sålunda att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Rettig: Ehuru tiden är långt framskriden, djerfves jag dock begära ordet i denna fråga för att få min åsigt antecknad till protokollet.

Jag anhåller då att få protestera emot herr Bohnstedts motion. Det synes mig nemligen, sedan man nyligen pålagt förhöjda spanmålstullar, vara skäl att se tiden an och vänta, till dess att resultatet af dessa visat sig, innan man börjar pålägga nya skatter på ifrågavarande förnödenhetsartiklar. Man må nemligen säga hvad man vill, om man ser saken rätt, så innebär dock upphäfvandet af nederlagsrätten en kascherad tullförhöjning och ett privilegium för en viss klass att drifva spanmålsaffärer. Om man tänker sig nederlagsrätten borttagen, måste tullen ögonblickligen erläggas af importörerna. Många af dessa hafva antagligen icke så stort kapital, att de kunna genast betala den inköpta varan, utan måste mot säkerhet af densamma upplåna medel dertill. Det faller sig sedan ej så lätt att ytterligare anskaffa medel för tullens betalande. Såsom nyss anförts, synes det mig därför, att man borde se resultatet af den antagna tullförhöjningen, innan man vidtager ytterligare åtgärder, verkande i samma riktning.

Hvad beträffar det herr Bohnstedt anförde, att nederlagsrätten icke begagnats förrän på sista tiden, så är ju detta helt naturligt. Då ingen tull fans, lade man icke upp spanmål på nederlag; man hade ju dertill icke den ringaste anledning. Det är först då en vara är belagd med tull, som det är fördelaktigt att begagna sig af nederlagsrätten.

Samme talare ansåg det vidare vara orätt, att man på jordbrukets bekostnad och till dess förfång lät så kolossala kvantiteter spanmål komma in i landet, hvilket hindrade jordbrukarne att sälja hvad de producerade. Men är det icke äfvenledes lika orätt att på allmänhetens bekostnad gynna jordbrukarne samt ålägga denna allmänhet att ovilkorligen betala högre pris för spanmål. Det synes mig vara alldeles gifvet.

Herr Bohnstedt sade också, att spanmålsimporten blott skedde på grund af spekulationslust. Men äfven spekulationer framkallas af

behovet. Hvilken importör tager in hundratusentals hektoliter spanmål, om han icke har förhoppning att sälja varan.

Jag kan således icke finna, att herr Bohnstedt kunnat öfvertyga mig om rättvisan af nederlagsrättens borttagande, utan kommer detta med säkerhet att verka högst skadligt och fördyra denna förnödenhetsartikel. Åtskilligt skulle äfven vara att anmärka mot herr Philipsons yttrande, men då tiden är långt framskriden, samt hvar och en af herrarne säkerligen redan bestämt sig för, huru han kommer att votera, vill jag icke längre upptaga kammarens tid, utan inskränker mig till att yrka afslag på utskottets föreliggande framställning.

*Om upphö-  
rande af rät-  
tigheten att å  
nederlag upp-  
lägga spanmål  
m. m.*

(Forts.)

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att, enär olika yrkanden framstälts beträffande den nu föredragna punktens båda moment, propositioner komme att göras för hvardera momentet särskildt.

Vidare anförde herr talmannen, att i afseende på mom. a) yrkats dels bifall till hvad utskottet hemställt, dels ock afslag derå, hvar-efter herr talmannen gjorde propositioner jemlikt dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Rettig* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslags en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad bevillningsutskottet hemställt i punkten 1 mom. a) af sitt betänkande n:o 12, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 50;

Nej — 28.

Emot det sålunda fattade beslutet annälde herr *Forssell* sin reservation.

Sedermåra yttrade herr talmannen, att beträffande mom. b) i föreliggande punkt endast yrkats, att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, och blef, på gjord proposition, detta yrkande bifallet.

*Punkten 2.*

Utskottets hemställan bifölls.

---

Herr talmannen yttrade: Jag anser mig böra tillkännagifva, att enligt öfverenskommelse i talmanskonferens kommer arbetsplenum att utsättas till nästa fredag; att, huruvida det blir arbetsplenum på lördagen eller icke kommer att bero på ärendenas afgörande under fredagen och på de ärenden, som äro färdiga att då behandlas; samt att vidare det första arbetsplenum efter påsk blir på torsdagen den 18 april, då gemensamma omröstningar komma att ske öfver de voteringspropositioner, som derförinnan blifvit af kammarne godkända.

---

Herr Casparsson erhöU på begäran ordet och anförde: Då lagutskottets i dag för andra gången bordlagda betänkande n:o 26, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående skyldighet för kommuner och enskilde att fullgöra requisitioner för krigsmagtens behof m. m., innehåller bestämmelser, som på ett mycket kämbart sätt beröra den enskildes rätt, och det under nästa vecka antagligen mycket forcerade riksdagsarbetet torde för mången försvara möjligheten att sätta sig in i lagbestämmelsernas alla detaljer, får jag vördsamt hemställa, att detta lagutskottets betänkande n:o 26 måtte uppföras på föredragningslistan för det plenum, som kommer att hållas lördagen den 20 nästkommande april.

På gjord proposition beslöts, att lagutskottets ifrågavarande utlåtande skulle uppföras på föredragningslistan till det kammarens sammanträde, som komme att hållas lördagen den 20 nästinstundande april.

---

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Pettersson, Fredrik Emil*, under tio dagar från och med den 2 i nästa månad.

---

Kammaren åtskildes kl. 4,03 e. m.

In fidem

*A. von Krusenstjerna.*